

TÜRKLERİN UĞRADIĞI İŞKENCE, SÜRGÜN, KATLIAM VE SOYKIRIMLAR SÖZLÜĞÜ

**Yrd. Doç. Dr. Salim DURUKOĞLU¹
Sevim SALİK²**

Özet: Tarihte sekiz soykırım varsa, yedisine Türkler maruz kalmıştır. Soykırımın coğrafyası Balkanlardan Anadolu'ya, Kıbrıs'tan Ortadoğu'ya, Kafkaslardan tüm Türkistan'a ve Uyguristan'a kadar genişlemekte ve yüz milyonun üzerinde bir Türk nüfusun kaybına karşılık gelmektedir. Son iki yüz yılda nüfusu ve nüfuzu hızla eriyen tek millet Türklerdir. Bu acı ve katlanılmaz gerçeğe rağmen bu soykırımın uygulayıcısı Hristiyan dünyası ve yerli işbirlikçileri, tarihi gerçekleri tersyüz etmekte, Türkleri soykırım yapan bir millet gibi dünya kamuoyuna sunmaya çalışmaktadır. Bu yazı, Viyana bozgunundan sonra başlayan ve günümüzde hâlâ devam eden Türk sürgün ve soykırımlarını en özet hâliyle sunmayı amaçlamaktadır. Günümüz insanının genel anlamda değil kitap, makale bile okumaya sabrı veya zamanı olmadığı, televizyon ve yazılı basının yalan propagandalarına kandığı gözlemlendiği için, geniş halk kitlelerine ve öncelikle Türk soylu insanlara gerçeği en az ve öz sözle anlatmak düşüncesinden bu çalışma ortaya çıkmıştır. Sürekli zenginleştirilmekte olan bu sözlük, ileride kitap olarak da yayımlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkler, ölüm, işkence, sürgün, katliam, soykırım, sözlük...

A Dictionary of Exile, Massacre and Genocide Turks have Undergone Abstract

Turks have undergone three and a half fourths of genocides in history. The genocide geography expands from Balkans to Anatolia, from Cyprus to the Middle East, from Caucasia to Turkmenistan and Uighuria and represents the loss of more than one hundred million Turks. The only nation whose population and influence have eroded over the last two centuries is Turks. Despite this bitter and unbearable fact, Christendom, the executioner of genocides, and their local compradors reverse the realities and try to present Turks as performer of genocides to the public opinion around the world. In this study we aim to give a brief history of exile and genocides Turks have been undergoing since the defeat of Vienna. The fact that people in our age do not spend time or have patience to read books, articles and they are easily deceived by the false propaganda of the television and radio, has urged us to give brief information regarding genocides to large masses and especially to people of Turkish descent. This dictionary which is constantly improved will be published as a book in the future.

Key Words: Turks, death, torture, exile, massacre, genocide, dictionary...

1. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi,
sdurukoglu@gmail.com

2. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Öğrencisi,
sevim.1881@gmail.com

*"Külgen başkaldır, yığlayanmenem,
Oynagan başkaldır, inlegenmenem."
(Abdülhamid Süleyman Çolpan)*

Unutmayı ihanet ve felaket olarak kabul eden bir sosyal bilimin adı ve karşılığı olan tarih, özellikle de son iki yüz yıllık dünya tarihi Türklere karşı yapılan soykırım, katliam, işkence ve sürgünler ile doludur. Biz Türkler ağıt yakmayı tercih etmediğimiz ya da başka milletler gibi bizim yerimize ağıt yakacak dostlar edinemediğimiz için, bize karşı yapılan soykırımları, sürgünleri, katliamları tarih hafızamıza kazınamış, yeterince dile getirmemiş ve çabuk unutmuşuz. Türkler tarih sahnesine çıktıkları ilk dönemlerden beri hep soykırımlara, kıyımlara ve katliamlara uğramıştır. Soykırım, katliam, işkence ve sürgünlerin katlanarak çoğalan acıları, Türklerin iliklerine, kemiklerine, hücrelerine kadar işlemiştir.

Türklerin, Batı'da Viyana, Doğu'da ise Kafkaslardan çekilmeye başladığı dönemden itibaren, dünyanın çeşitli bölgelerinde sürgün, katliam ve soykırımlara uğradığı açık bir şekilde ortadadır. Viyana'da, Mora'da, Tripoliçe'de, Kırım'da, Hocalı'da, Doğu Türkistan'da, Kerkük'te ve dünyanın birçok bölgesinde çeşitli kıyımlara uğrayan hep biz Türkler ve Müslümanlar olmuştur. Son iki yüz yıllık Türk tarihine bakıldığında Türklere yapılan kıyımlar açıkça görülmektedir. Türklerin uğradığı katliamlar sadece bugünkü sınırlarımız dışında kalan topraklarda değil, bizzat Anadolu coğrafyasında da devam etmiştir. Ancak bugün Batı kamuoyuna baktığımız zaman bu suçlamalara maruz kalan ne tezattır ki, hep Türklerdir.

Yapılan bir araştırmaya göre, 20. yüzyılda tüm dünyada 170 milyon insan katledilmiş veya yok olmaya terk edilmiştir. Yok edilen bu insan nüfusunun sadece 110 milyonu yani üçte ikisi Komünist rejimin kurbanları olarak tespit edilmiştir. Bu yok edilen 110 milyon insanın üçte ikisi yani 60 milyondan fazlası da Türk soyludur. Bu rakamlar dehşet vericidir. Bugün Türkistan'da hemen hemen her evde birinci derece bir yakını bu yüzyıl içerisindeki trajedilere kurban veren Türk soylu birine rastlamak mümkündür. Türklere yapılan soykırımlar, kıyımlar, asimilasyon çalışmaları bugünde dünyanın gözü önünde acı ve açık bir şekilde devam etmektedir.

Bugün Uyguristan'da, ezeli ve ebedi Türk yurdu olan Kırım'da, iki devlet bir millet olarak yanı başımızda yaşayan Azerbaycan'da, bir ateş topu olan Ortadoğu'da Türk kıyımı, kırım ve asimilasyon çalışmaları olanca şiddeti ile devam etmektedir. Milyonlarca Türk'ün; dilini konuşması, dinini yaşaması, kültürünü devam ettirmesi yasaklanmış, insan gibi yaşama hakkı elinden alınmıştır. Her zaman olduğu gibi zulüm Türk'e olunca Batı'nın ve

3 "Gülen başkaldır/ Ağlayan benim/ Oynayan başkaldır/ İnleyen benim" anlamına gelen dizeler için bkz: turkistanlilar.org/turkistanin-uc-sairi-anildi/

dünya kamuoyunun vicdan ve hukuk mekanizmaları devreye girmemiş, yaşananlara kör ve sağır kalınmıştır. 5 Ekim 1938 tarihinde kurşuna dizilerek öldürülen Özbek şairi Çolpan'ın da dediği gibi;

Bu imiş; bilgi- fen, hüner asrı

Bu imiş; yükselen beşer asrı

Hadisat öyle gösterdi ki; bu asır

Yalnız; şer ve şer ve şer asrı.

Soykırım (genocide), Yunanca genos (ırk, ulus, kabile) ve Latince cide (öldürme) kelimelerinden türemiştir. Soykırım ırksal, dinsel, ulusal ya da etnik bir grubun kasıtlı ve sistemli bir biçimde yok edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Kavram ilk kez Nazilerin 1933-1945 yılları arasında giriştiği toplu kırımları tanımlayan hukuki bir kavram olarak ortaya atılmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1946 yılında soykırımın, uluslararası hukuka göre uygar dünyanın mahkûm ettiği bir suç olduğunu belirten bir karar almıştır. Genel Kurulun 1948'de onayladığı soykırım suçunun önlenmesine ve cezalandırılmasına ilişkin sözleşme, 1951 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşmeye göre, ulusal, etnik, ırksal ya da dinsel bir grubu tümüyle ya da kısmen yok etmek amacıyla girişilen şu eylemlerden herhangi biri soykırımdır:

- a) Topluluk üyelerini öldürmek.
- b) Topluluk üyelerinde ağır bedensel ve zihinsel zarara yol açmak.
- c) Topluluğa, tümüyle ya da kısmen yok olmasına yol açacak yaşam koşullarını kasıtlı olarak dayatmak.
- d) Topluluk içinde doğumları engellemeye yönelik önlemler almak.
- e) Topluluğa bağlı çocukları başka bir topluluk içinde yaşamaya zorlamak.

Katliam sözcüğü ise, birtakım insanların zalimce ve rastgele öldürülmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu öldürmenin temel amaçları olarak da savaş koşulları, intikam ve yağma unsurlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, katliama uğrayan insanların kendilerini savunmak için herhangi bir hazırlıkları da yoktur ve az da olsa direnç gösterebilecek durumda değillerdir.

Sürgün kavramı, coğrafi olarak yerinden yurdundan edilme anlamı yanında siyasal, kültürel ve ekonomik boyutlar içeren bir sürece karşılık gelmektedir. Kültür ve kimliğin yaşamın her boyutuyla olan ilişkisi nedeniyle sürgün öncesi ve sonrasında yaşananları içerisine alan hafızalaştırmalar, derin sosyal ilişkiler içerisinde taşınmakta ve kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır.

İşkence, kendi başlarına ya da herhangi bir otoritenin emri ile hareket eden bir ya da birden fazla kişinin, bir diğer kişiyi; bilgi vermeye, bir itirafta bulunmaya ya da diğer herhangi bir nedenle zorlamak için kasıtlı, sistematik ya da nedensiz olarak gerçekleştirdiği fiziksel ya da ruhsal acıdır. İşkence insanlık tarihinin her döneminde var olmuş bir uygulamadır. Eski çağlarda,

Orta çağda ve günümüzde de otoriteye itaati sağlamak amacıyla işkence yöntemi kullanılmıştır.

"Yaşadığınız dünyada eğer kimliğiniz Türk ise Türklüğünüzü bileceksiniz."der, Prof. Dr. İlber Ortaylı... Bu yazının amacı; Türk kimliğinin bize yüklediği sorumluluğu yerine getirmek, soykırıma, katliama, sürgüne ve akıl almaz işkencelere uğrayan, üstüne bir de soykırım yapmakla suçlanan atalarımıza elimizden geldikçe borcumuzu ödemektir. Yazıda büyük, soylu, iyi huylu ve ulu Türk milletinin uğradığı soykırım, sürgün, işkence ve katliamlara kavramlar aracılığıyla genel bir şema çizilmeye çalışılmış, sözlük mantığı içerisinde her biri bir işkence, sürgün, katliam ya da soykırıma karşılık gelen maddeler, konuyu esaslı ve etraflı bir şekilde okumaya vakti olmayacaklar için, olabildiğince özetlenmiş ve alfabetik olarak dizilmiştir.

Yeni eklemelerle sürekli zenginleştirilen bu sözlük; Türklerin uğradığı bütün soykırım, katliam, sürgün, işkence ve acıları eksiksiz ama en kısa ve yalın hâliyle okura sunmak iddiasındadır. Sözlükte yazılanların eksikliği vardır ama fazlası yoktur. Sözlükteki madde başları kesinlikle bilimsel kaynaklardan süzülerek oluşturulmuştur.

Bu sözlüğün ilham kaynağı, edebiyattaki kısa öykü türüdür. İngiliz edebiyatında "short short story" diye bilinen, Türk edebiyatına Prof. Dr. Ramazan Korkmaz tarafından "küçürek öykü" diye çevrilen edebi türün, altı kelimelik en kısa örneği Ernest Hemingway'e aittir ve şöyledir: "For sale. Babies shoes. Never worn." (Satılık. Bebek ayakkabıları. Hiç giyilmedi.)

Küçürek öykünün Türk edebiyatındaki en iyi temsilcisi ise Ferit Edgü'dür. Edebiyat neden böyle bir saflaştırmaya, indirgemeci anlatıma gereksinim duydu sorusuna yanıt olarak, küçürek öykünün tarafları günümüz insanın zaman yoksulluğunu göstermektedirler. Bilgisayar, televizyon, cep telefonu diyebileceğimiz Bermuda şeytan üçgeni içine sıkışan insanlar için değil bilimsel kitapları, makaleleri bile okumak sıkıcıdır ve nedense bu işlere hiç zamanları yoktur.

Bu insanlar kültürlenme aracı olarak da televizyon, bilgisayar, telefon ve gazeteleri kullanmaktadır. Sözde Türk özde Mütareke basını olan basın dünyamızda ve edebiyat dünyamızda Türklerin soykırım mağduru olarak haklı ve insani tezlerini işlemek ve savunmak bir yana, Türkleri gaddar, barbar, soykırımcı ilan etme yarışı hız kesmeden devam etmektedir.

Türk edebiyatının anlı şanlı ve dahi Lejyon Dönor (Onurlu Asker) nişanlı yazarları, yazdıkları dili konuşan insanları, sahte şöhret uğruna, uluslararası lobilere peşkeş çekmektedirler. Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana gibi romanların yazarı Yaşar Kemal, Baba ve Piç gibi romanların yazarı Elif Şafak, Türkler bir milyon Ermeni'yi kesti, kırk bin Kürd'ü biçti diyerek Nobel ödülü alan Orhan Pamuk, Ağrı'nın Derinliği'ni yazan, sözde Türklerin özde Ermenilerin yanında saf tutan Ece Temelkuran, bu bağlamda "İÇİMİZDEKİ FRANSIZ"ların ilk akla gelen isimleridir. İçimizdeki Fransız tamlamasını

mecaz anlamda, deyim anlamında, Türklere Fransız kalmak mealinde kullanıldık.

Lejyon Dönör nişanı veya madalyası, Fransız milletine ve devletine üstün hizmetleri olanlara verilen seçkin bir nişandır. Bu nişan ile ilgili en genel ve herkesçe ulaşılabilecek bilgi şöyledir: “Légion d'honneur, Napoléon Bonaparte'ın Birinci Konsül iken 19 Mayıs 1802 tarihinde imzaladığı bir kanun ile oluşturulmuş Fransız nişanıdır. 1804 yılının mayısında Fransa İmparatoru olan Napoléon Bonaparte, Haziran ayından itibaren kişileri bu nişanla ödüllendirmeye başlamıştır. Bu nişan bugüne dek Fransa'daki tüm yönetim rejimlerinde takılmaya devam edilmiştir. Légion d'Honneur, Fransız madalyaları arasında en tanınmış olanıdır. Grand-Croix (Büyük Haç), Grand-Officier (Büyük-Subay), Commandeur (Kumandan), Officier (Subay), Chevalier (Şövalye) olmak üzere beş sınıfa ayrılmaktadır.”

Sormadan ve düşünmeden geçemeyeceğimiz husus, bu seçkin madalaya üç kez layık görülen Yaşar Kemal ve devamında yakın zamanda bu ödüle layık görülen Elif Şafak'ın, siyasi ve yalan beyanları ile Türk milletini yaralama ve karalama pahasına Nobel alan Orhan Pamuk'un, Fransız ve Hristiyan / Yahudi dünyasına ne gibi büyük hizmetleri oldu da bu ödüllere, madalyalara layık görüldüler acaba? Dünyanın en çok okunan yazarı unvanına sahip olan, eserleri Yaşar Kemal ya da Orhan Pamuk gibi 40 dile değil 200'ün üzerinde dünya diline çevrilen Cengiz Aytmatov'a da -almadığını biliyoruz- acaba bu türden madalya ve ödüller teklif edildi mi?

Adı Aylın romanında geçen bir ifade ile, ataları olmayan Amerikalıların atasözleri de yoktur ama şu sözleri atalar sözü olmaya layıktır. “Beni bir kez aldatıyorsan sen aptalsın. İkinci kez aldaniyorsam ben aptalım.” Kimse Türk milletine saf ve aptal muamelesini reva görmesin, bilinç yitimine (afazi) uğrayan Türk milleti titresin kendine dönsün, okuma isteğini ve yeteneğini yitirdiği için özü itibarıyla da olsa, kısa kısa da olsa kendisine yapılanları bilsin diye, kelebek etkisi olur umuduyla bu sözlük hazırlanmıştır ve bu çalışma, kalbi hem Türklük hem insanlık hem de adalet için çarpan herkesin katkılarına ve eleştirilerine açıktır. Bu çalışmanın amacı Türkleri aklamak değildir zira Türklerin bu türden bir aklanmaya ihtiyaçları yoktur. Bu çalışmanın bir tek amacı vardır o da tarihin doğru bilinmesi ve yalana alet edilmesinin önlenmesidir.

A

Abdulhalim Efendi: Servet-i Fünun ve Milli Edebiyatın içinde yer almış ünlü Türk yazar Ahmet Hikmet Müftüoğlu'nun dedesidir. Uzun süre Mora'da müftülük yapmış Müftüoğlu ailesinin Mora'da bulunan son temsilcilerindendir. Abdulhalim Efendi, Mora isyanı sırasında isyancı Rumlar tarafından sakalına ve üzerine gazyağı ve reçine dökülerek vahşice yakılmıştır. Abdulhalim Efendi'nin eşi ve kızı da gözleri oyularak öldürülmüştür.

Abdurrauf Fitrat: Buharalı ünlü bir şairdir. İkinci Dünya Savaşı öncesi Orta Asya'daki bütün Türk milliyetçileri gibi Türk Birlikçi, Turancı suçlamalarıyla 1938 yılında SSCB tarafından öldürülmüştür.

Abdülhamit Süleyman Çolpan: Ünlü bir Özbek şairdir. Sovyet rejimi için tehlikeli sayılabilecek şiirler yazdığı için 5 Ekim 1938 tarihinde kurşuna dizilerek öldürülmüştür. Çolpan Türk dünyasının parlayan yıldızıdır. Ölümünden sonra da şiirleri dilden dile, gönülden gönüle aktarılmaya devam etmiştir.

Ademner: Galimcam İbrahimov'un yazdığı bir romandır. 1921-1922 yıllarında İdil-Ural bölgesinde yaşanan, Ukraynalıların "Holodomor" adıyla soykırım olarak niteledikleri ve Rus devletince yaşatılan, milyonlarca insanın ölümüyle sonuçlanan yapay açlık felaketini konu edinir. Yazar, açlık yıllarının canlı tanığı olduğundan roman yaşanan gerçek olaylardan yola çıkarak yazılmıştır.

Agrinio Kasabası Katliamı: Yunanistan'ın Agrinio Kasabasında Yunanlılar tarafından Türklere yapılan katliamdır. Katliamda 500 kişi vahşice öldürülmüştür.

Ahıska Türkleri Sürgün Abidesi: Dünyanın tek sürgün abidesidir. 14 Kasım 1944 tarihinde yaşanan Ahıska Sürgünü anısına İzmir Ahıska Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği tarafından İzmir'e dikilmiştir. Abide, 50 metre karelik bir alan üzerinde, 2,5 metre yüksekliğinde, 20 santimetre genişliğinde ve 30 santimetre çapındadır. Üç basamaklı beyaz mermerden yapılan abide, iki bölüme ayrılmıştır. Ön bölümün üst kısmında 14 Kasım 1944 yılında Ahıska'dan sürgün edilen binlerce kadını temsilen yaşlı bir kadının endişe ve korkuyla trene bakışı yer alır. Alt kısmında tarihçe yer alırken diğer tarafta Ahıska kalesi bulunur.

Ahmet Cevat: "Çırpınırdın Karadeniz / Bakıp Türk'ün bayrağına / Ah ölmeden bir görseydim / Düşebilsem toprağına" şiirinin şairidir. Şiir Nuri Paşa ve Kafkas ordusunun Bakü'ye girişi, Azerbaycan Türklüğünü Ermeni ve Rus soykırımlarından kurtarması üzerine yazılmıştır.

Ahmet Han Sultan: Sovyet savaş uçağı pilotudur. Kırım Tatarı olan Han Sultan iki kere Sovyetler Birliği Kahramanlık Madalyası ile ödüllendirilmiştir. Tek olarak 30, grup olarak 19 Alman uçağı düşürmüştür. Kırım Tatarlarının sürgününü anlatan ilk film olan Haytarma adlı filmde Ahmet Han Sultan'ın yaşamı ve Kırım Tatar halkının 18 Mayıs 1944'de Stalin tarafından sürgün edilmesi anlatılmaktadır.

Akçakale katliamı: 1919 yılında Erzurum Akçakale'de Ermeniler tarafından yapılan katliamdır. Katliamda 180 kişi hayatını kaybetmiştir.

Akdamar Adası Katliamı: Ermenilerin Akdamar Adasında Türk kadınlarına yaptıkları katliamdır. 1915 yılında Van katliamında Müslüman kadınları Ermenilerin getirip katledip ve tecavüzlere uğrattığı bu adanın adı, yakın tarihte 'iffet adası, tecavüz adası' diye geçmektedir. Bu adaya, tecavüz

etmek için getirilmeye çalışılan, Müslüman 50 Van kadını, tecavüze uğramamak için kendilerini, bindirildikleri tekneden Van Gölü'ne atıp boğulmayı göze almış, namuslarını kurtarmışlardır. Bu kadınların pek çoğunun isimleri hâlen hafızalarda yaşamaktadır.

Alaca köyü Katliamı: Mart 1918'de Erzurum'un Ilıca ilçesine bağlı Alaca Köyünde Ermenilerin Türklere yaptığı katliamdır. Alaca Köyü Katliamına ait toplu mezarlar 23.05.1986 tarihinde ortaya çıkarılmış olup, 09.07.1986 günü Alaca şehitliğine nakledilmiştir. Kazım Karabekir Paşa Alaca Katliamı ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: Alaca köyünde cenazeler, insanın aklını oynatacak bir hâlde idi. Bütün çocuklar süngülenmiş, yaşlılar ve kadınlar samanlıklara doldurulup yakılmış, gençler baltalarla parçalanmıştı. Çivilere asılmış ciğer ve kalpler görülüyordu. Bütün bu acıklı görüşmeler, Erzurum'a atılmaya ve oradaki zavallılara yardıma beni mahkum etmişti.(bkz: Kazım Karabekir)

Alaminyo Katliamı: Türkiye 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs Barış Harekâtına giriştiği dönemde 183 Türk ve 350 Rum'un yaşadığı Karma Alaminyo köyündeki Rumların Türk bölgesini basarak buldukları kadın, erkek, yaşlı ve çocukları esir alıp köydeki Rum okuluna hapsedtikleri ve yaşları 6 ile 80 arasında değişen 20 Türk'ün öldürüldüğü katliamdır.

Albay Abdullah Abdulrahman: 1960 yılında kurulan Bağdat Türkmen Kardeşliği Ocağı başkanı ve Irak Türklerinin tanınan büyük liderlerinden biridir. 16 Ocak 1980 tarihinde Saddam rejimi tarafından türlü işkencelere maruz kalmış ve milli dava arkadaşları ile birlikte idam edilmiştir. 14 Temmuz katliamını bir an önce durdurmak için, Kerkük Tazehurmatu ilçesinden gizli bir yolla Başkent Bağdat'ta ulaşarak, üç gün üç gece süren Türkmen katliamını durdurmuş ve Türkmenleri daha büyük bir katliamdan kurtarmıştır.

Aleksander İsayeviç Soljenitsin: 1970 Nobel Edebiyat ödüllü Rus yazardır. Soljenitsin'in, pek çok Türk soylu halkın da hayatını kaybettiği toplama, sürgün ve çalışma kampları hakkında yazdığı kitabı Gulag Takım Adaları, dünyanın birçok ülkesinde yayımlanmış ve anti-Sovyet propandanın öğelerinden biri olmuştur. 1970 yılında layık görüldüğü Nobel Edebiyat Ödülü'nün kendisine politik nedenlerle verildiği iddia edilmiş ve 1974'te Sovyet hükümeti tarafından vatandaşlıktan çıkarılmıştır.

Aljir Toplama Kampı: SSCB'ye göre halk düşmanı olan devlet üst düzey görevlilerinin, aydınların eşleri, anneleri, kız kardeşleri ve kızlarının toplanıp işkence edildiği toplama kampıdır. Bütün insanî hakları ellerinden alınan bu kadınlar 3-8 yıl arasında bu kamplarda tutulurlar. Bunlardan bazıları inşaat işlerinde, hayvan bakıcılığında, çobanlık işlerinde çalıştırılır. Bazıları yapılan kötü muamele, tecavüz ve işkenceden delirip ölürlere. Aljir'e 10 binden fazla kadının götürüldüğü, çok azının hayatta kaldığı bilinmektedir.

Altunköprü Katliamı: 28 Mart 1991 tarihinde, Kerkük ile Erbil arasında kalan Altunköprü kasabasında Irak ordusunun 100'e yakın Türkmen'i öldürdüğü olaydır.

*“Çok utkular kazandık, her alanda bilindik
Türklük uğruna bizler, canlar kurban edindik
Milletçin şehit verip, kurşun ile yârindik
Tarihlere sığınan sen, mertlikle Altunköprü...”*

(Sadun Köprülü)

Aluşta'dan Esen Yeller: Serra Menekay tarafından kaleme alınmış tarihi bir romandır. Aluşta'dan Esen Yeller'de bir kısmı Kırım'dan Türkiye'ye göç eden, bir kısmı ise Sovyetler Birliği'nde sürgüne mahkûm edilen Kırım Türklerinin yaşadıkları acı olaylar anlatılmaktadır.

Amirli Katliamı: Kerkük Tuzhurmatu ilçesine bağlı, nüfusu 12 bin olan Amirli bölgesinde, Pazar yerine patlayıcı yüklü bir araç ile intihar saldırısı düzenlenmiş ve 156 Türkmen şehit edilmiş ve 250'den fazla Türkmen yaralanmıştır.

Anadolu Türk Soykırımı:1890-1922 yılları arasında Ermenilerin Anadolu topraklarında Türklere yaptıkları soykırımdır. Ermenilere, emperyalist devletlerce, sırasıyla, Anadolu'da; "Kara Haç", "Armenakan" ve "Vatan Koruyucuları", Cenevre'de; "Hınçak", Tiflis'te; "Taşnak" komiteleri kurulmuştur. Bu komitelere hedef olarak Doğu Anadolu toprakları, amaç olarak ise Osmanlı Ermenilerinin birliği, denizden denize Ermenistan devleti hedef olarak gösterilmiştir. Ermeni isyan ve katliamları sırasında katledilen Türklerin sayısı belgelere göre 517.955'dir. Olay tarihi ve yeri belli olup da sayı tespiti yapılamayanlarla birlikte bu rakam 2 milyona ulaşmaktadır.

Anap: Bir Macar gazetesinin adıdır. Bu gazetenin 7 Şubat 1913 tarihli sayısında yayınlanan rapora göre sadece Makedonya'da 60.000 Arnavut, 40.000 Türk kılıçtan geçirilmişti. Doğu ve Batı Trakya'da en az o kadar Türk ve Müslüman öldürülmüş olabileceği düşünülerek toplam 200.000 Müslüman ve Türk'ün sadece Bulgarlarca öldürüldüğü tahmin edilmektedir. Çünkü Bulgar orduları Trakya'da nüfus oranı açısından Türklerin çok yoğun oldukları bölgeleri çiğneyip geçmişler ve harp hukuku kurallarına uymamışlardır.

Arabat Katliamı: Kırım Sürgünü sırasında Arabat bölgesinde bir köyde bulunan ve sürgün sırasında unutilan 150 Türk'ün Stalin'in emri ile vahşice katledilmesi olayıdır. Sürgünden on yıl sonra unutulduğu fark edilen bütün bir köy halkı, kadın ve çocuklar da dâhil, eski bir gemiye doldurulmuş, gemi Karadeniz'in ortasında batırılmıştır.

Arap Camii Katliamı: Ardahan ili Halil Efendi Mahallesinde bulunan bir camidir. 3 Ocak 1917 tarihinde Ermeni çeteciler tarafından camiye toplanan 373 Müslüman-Türk camiyle beraber diri diri yakılmıştır.

Armenekan Partisi: 1885 yılında Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde kurulmuş bir siyasi partidir. 1880 yılında kurulan Ermeni Yurttaşlar

Birliği adlı gizli bir Ermeni derneğinin de kurucusu olan Ermeni eğitimci Mıgırdıç Portakalyan tarafından Van merkez olmak üzere siyasete başlamıştır. Parti Anadolu topraklarında gerçekleştirilen Türk soykırımının baş sorumlularındandır.

Arpaçay Katliamı: 1921 yılında Kars Arpaçay'da Ermeniler tarafından yapılan katliamdır. Katliamda 148 kişi hayatını kaybetmiştir.

Artin Penik: ASALA'nın düzenlediği Esenboğa Havalimanı saldırısını protesto etmek için Taksim Meydanı'nda kendini yakarak intihar eden Ermeni asıllı Türk vatandaşıdır. 7 Ağustos 1982 tarihinde ASALA'nın Esenboğa Havaalanı'na düzenlediği saldırı sonucu 9 kişi ölmüş, 72 kişi yaralanmıştır. Saldırı sonrasında, ASALA'nın eylemlerine tepki olarak Artin Penik, 10 Ağustos 1982 günü Taksim Meydanı'nda üzerine benzin dökmüş ve elindeki çakmakla kendini tutuşturarak yakmıştır. Beş gün hastanede yaşam mücadelesi veren Penik, beşinci günün sonunda hayatını kaybetmiştir. (bkz: ASALA)

ASALA: Türkçe açılımlı; Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu'dur. 1975 yılında Lübnan iç savaşı sırasında, Beyrut'ta, Filistin Halk Kurtuluş Cephesi'nin yardımı ile Agop Agopyan tarafından kurulmuş bir terör örgütüdür. Örgüt 1975 ve 1985 yılları arasında Türkiye de dâhil olmak üzere 16 farklı ülkede, Türk ve diğer mülki, diplomatik hedeflere karşı terör eylemlerinde bulunmuştur.

ASALA 'nın Şehit Ettiği Diplomatlarımız ve Konsolosluk alışanlarımız: 27 Ocak 1973 - Los Angeles (ABD) Mehmet Baydar - Bahadır Demir, 22 Ekim 1975 - Viyana (Avusturya) Daniş Tunalıgil, 24 Ekim 1975 - Paris (Fransa) İsmail Erez - Talip Yener, 16 Şubat 1976 - Beyrut (Lübnan) Oktar Cirit, 9 Haziran 1977 - Roma (İtalya) Taha Carım, 2 Haziran 1978 - Madrid (İspanya) Necla Kunalp - Beşir Balcıoğlu, 12 Ekim 1979 - Lahey (Hollanda) Ahmet Benler, 22 Aralık 1979 - Paris (Fransa) Yılmaz Çolpan, 31 Temmuz 1980 - Atina (Yunanistan) Galip zmen - Neslihan zmen, 17 Aralık 1980 - Sidney (Avustralya) Őarık Arıyak - Engin Sever, 4 Mart 1981 - Paris (Fransa) Reşat Moralı - Tecelli Arı, 9 Haziran 1981 - Cenevre (İsviçre) M. Savaş Yergz, 24 Eylül 1981 - Paris (Fransa) Cemal zen, 8 Ocak 1982 - Los Angeles (ABD) Kemal Arıkan, 5 Mayıs 1982 - Boston (ABD) Orhan Gündüz, 7 Haziran - Lizbon (Portekiz) Erkut Akbay - Nadide Akbay, 27 Ağustos 1982 - Ottawa (Kanada) Atilla Altıkata, 9 Eylül 1982 - Burgaz (Bulgaristan) Bora Selkan, 9 Mart 1983 - Belgrad (Yugoslavya) Galip Balkar, 14 Temmuz 1983 - Brüksel (Belçika) Dursun Aksoy, 27 Temmuz 1983 - Lizbon (Portekiz) Cahide Miħođlu, 28 Nisan 1984 - Tahran (İran) Işık Ynder, 20 Haziran 1984 - Viyana (Avusturya) Erdoğan zen, 19 Kasım 1984 - Viyana (Avusturya) Enver Ergun.

Aşık Kahraman: Kalo/ Derecik Katliamından sağ olarak kurtulan 11 kişiden biridir. Kalo / Derecik kırgınına ağıt'ı yazmıştır.(bkz: Kalo / Derecik Kırgınına Ağıt)

Aşkale Katliamı: 1920 yılında Erzurum Aşkale'de Ermeniler tarafından yapılan katliamdır. Katliamda 900 kişi hayatını kaybetmiştir.

Ata Hayrullah: 14 Temmuz 1959 tarihinde Kerkük'te, Irak hükümet kuvvetleri ile Barzani'ye bağlı Kürt grupların ortaklaşa gerçekleştirdikleri Türkmen katliamında şehit edilen Türkmen liderdir. Ata Hayrullah kapısına gelen askerler tarafından "Seni kumandan kışlada istiyor." denilerek alınmış, Türklerin toplandığı ölüm ve kan meydanına götürülmüştür. Kıyııcı canavarlar ona en iğrenç işkence ve acıyı göstermiş, onu kışlanın önünde bulunan bir ağaca bağladıktan sonra diri diri etlerini keserek "Turancıların, Türkçülerin lideri Ata Hayrullah'ın etinin kilosu 10 fulus (kuruş) alan var mı?" diyerek etlerini etrafta olan hayvanların önüne atmaya başlamışlardır. Katiller aynı zulmü kardeşi Yarbay Doktor İhsan Hayrullah'a da yapmışlardır.

Ata-Beyit Mezarlığı: Kırgızistan'da 1938 yılında KGB tarafından 137 kişinin kurşuna dizilerek öldürüldüğü Çon Taş katliamının kurbanlarının, 1993 yılında toplu mezarda bulunan naaşlarının defnedildiği mezarlıktır. Türk Edebiyatının büyük yazarlarından Cengiz Aytmatov'un ve Çon Taş katliamına, bir yaşında iken kurban verdiği babası Törekul Aytmatov'un mezarı da Ata-Beyit mezarlığında bulunmaktadır.

Atina Katliamı: Yunan isyanı sırasında Atina'da, 1821 yılında sadece 190'ı askerlik yapmaya uygun olan 1190 Türk, güvende olacaklarına ilişkin verilen sözler nedeniyle teslim olmuş, teslim olanlar Yunanlılar tarafından vahşice katledilmiştir.

Ayvasıl Katliamı: Aralık 1963'te Kıbrıs'ta Ayvasıl köyünde, Rumların gece yaptıkları baskınla çocuk, yaşlı kadın demeden 21 kişiyi vahşice öldürdükleri katliamdır.

B

Bahattin Şakir: İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin önde gelen üyelerinden biridir. Cemiyet'in Türkçü-Turancı kanadında yer almış, bir ideolog olmaktan çok teşkilatçı kimliğiyle ön plana çıkmıştır. I. Dünya Savaşı'nın ardından Ermeni tehcirinde oynadığı rol nedeniyle suçsuz yere idama mahkûm edilince yurtdışına kaçmış; Berlin'de Ermeni suikast çeteleri tarafından öldürülmüştür.

Bakü Katliamı: 1918 yılında Rus destekli Ermeni birliklerinin Azerbaycan bölgesinde yaptığı soykırım ve etnik temizliktir. 40 bin kişinin öldüğü bölgedeki soykırım, yardıma çağırılan Nuri Paşa komutasındaki Kafkas ordusu tarafından durdurulmuştur.

Balkan Katliamları: 1877-1878 yılları arasında çoğunluğu Bulgar olmak üzere Bulgar, Yunan Sırp ve Karadağlılar tarafından 500 bin Türk öl-

dürülmüş, 1 milyon Türk sürgün edilmiştir. Bulgar ordusu içerisinde, gönüllü Ermeni askerlerinin de olduğu bilinmektedir.

Balkan Savaşları: Balkan Savaşları yıllarında göçe zorlanan 15 milyon Türk'ten ancak 813 bini Anadolu'ya ulaşmış, beş milyon Türk ise açlıktan, hastalıktan ve saldırılardan dolayı ölmüştür. Geriye kalanların ise Balkanlarda muhtelif bölgelere yerleştikleri bilinmektedir.

Balkar Katliamı: II. Dünya savaşı sırasında Almanların beş ay işgal ettikleri Balkar bölgesinde yaptıkları katliamdır. Beş aylık işgal sırasında Almanlar bölgede 2 bin 53 savaş esiri, 2 bin 188 sivil katletmişlerdir. Aynı dönemde Balkar topraklarının sadece bir bölgesinde işgalci Alman subaylar Balkar halkından, 150'si çocuk 500 kişiyi katletmişlerdir. Diğer bir bölgede ise 125 evden 52'si yakılmış, 512 bölge sakini vahşi işkenceden geçirilmiş ve 63 kişi katledilmiştir.

Balkar Türkleri Sürgünü: Stalin'in emriyle 38 bin Balkar Türk'ü 8 Mart 1944 tarihinde sürgün edilmiştir. Balkar Türkleri bu sürgün sırasında nüfuslarının yarsını kaybetmiştir.

Barbarlık Müzesi: 4 Aralık 1963'te başlayan olayları takip eden, Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı'nda görevli Binbaşı Nihat İlhan'ın evinin, EOKA'ya bağlı Rum çetecileri tarafından basılmasıyla gerçekleşen olaydan sonra bu ev müzeleştirildi ve 1 Ocak 1966 tarihinde ziyarete açıldı.

Barın Katliamı: 5 Nisan 1990 tarihinde Doğu Türkistan'da, Kaşgar'a bağlı Barın nahiyesinde Çinliler tarafından Uygur Türklerine yapılan katliamdır. Katliamda 9 köy haritadan silinmiş, 5 bin civarında Uygur Türk'ü vahşice öldürülmüştür. Çin, bu katliamda 7 aylık bir bebeğe 77 kurşun sıkarak caniliğini, acımasızlığını gözler önüne sermiştir.

Bayburt Katliamı: 1921 yılında Ermeni çetelerinin Bayburt'ta yaptığı katliamdır. Katliamda 580 kişi hayatını kaybetmiştir.

Bayezid Katliamı: Mayıs 1916'da Van Bayezid'de Ermeni çeteleri tarafından Türk halkına yapılan katliamdır. Katliamda 14 bin kişi hayatını kaybetmiştir.

Behbud Han Cevanşir: Azerbaycan Cumhuriyetinin ilk İçişleri Bakanlarındandır. Behbut Han Cevanşir, Azerbaycan Cumhuriyetinin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine Osmanlı Devletine sığınır. İşgal altındaki İstanbul'da kurban arama siyaseti güden Ermeniler tarafından Tiyatro gösterisi dönüşünde, Ermeni terörist Misak Torlakyan tarafından Pera Palas Oteli yakınında şehit edilir.

Behmenin Katliamı: 9 Mayıs 1988 tarihinde Mardin'in Nusaybin ilçesi Taşköyü'nün Behmenin mezrasını basan PKK'lı teröristler, bir aileden 8'i çocuk, 2'si kadın 11 kişiyi öldürmüş, 2 çocuk ise ağır yaralanmıştır.

Belene Adası: 20. yüzyılın sonlarında Bulgaristan'da uygulanan soykırım yıllarında on binlerce kişiye mezar olan ölüm kampı Belene'ye sürülen Türklerin dramının anlatıldığı kitaptır. Gazeteci-yazar Mehmet Türker'in

bizzat dört yıla yakın kaldığı temerküz kampı ve sürgündeki hatıralarını içerir.

Belene Toplama Kampı: Bulgaristan'da Belene bölgesinde Tuna nehri kenarında II. Dünya Savaşı sonrasında rejim muhalifleri için kurulan toplama kampıdır. 23 Haziran 1986 tarihinde İnsan Hakları Komisyonu Helsinki İzleme Komitesi Bulgaristan'da 1.500 Türk'ün öldürülüp cesetlerinin Tuna Nehri'ne atıldığını, 1.500 Türk'ün de Belene Adası'na sürüldüğünü açıklamıştır. Ancak 1986'dan sonra da Belene'de ölümler devam etmiştir.

Bergen-Belsen Toplama Kampı: II. Dünya Savaşı döneminde Almanların açtıkları bir toplama kampıdır. Kamp kayıtlarına göre, çeşitli Avrupa ülkelerinden getirilmiş olan 126 Türk vatandaşının Bergen-Belsen toplama kampında kaldığı tespit edilmiştir. Kampta 8 Türk vatandaşı hayatını kaybetmiştir. 2012 yılında Bergen-Belsen Toplama Kampına hayatını kaybeden Türkler için bir anıt levha dikilmiştir.

Binbaşı Süleyman Bey: 25 Mart 1915 tarihinde Ermenilerin çıkardıkları Zeytun İsyanı sırasında sabahtan akşama kadar aralıksız devam eden çarpışmalar sırasında Binbaşı Süleyman Bey ve sekiz Türk askeri Ermeni çeteleri tarafından şehit edilmiştir. Şehit düşen Binbaşı Süleyman Bey'in adı daha sonra padişah fermanıyla bu kasabaya verilmiştir. Zeytun'un adı Süleymanlı olmuştur. (bkz: Zeytun İsyanı)

Bingöl-Genç Karayolu Katliamı: 5 Eylül 1992 tarihinde bir grup PKK'nın Bingöl-Genç karayolunu kesip, çeşitli araçlardan indirdikleri 7 masum kişiyi kurşuna dizdiği katliamdır.

Bitlis Katliamı: 8-9 Mayıs 1916 tarihlerinde Ermenilerin yaptığı katliamdır. 100 kişi vahşice katledilmiştir.

Bitlis Katliamı: İngiltere'nin desteğiyle Bitlis ve çevresinde 1913 yılında Türkleri azınlık göstermek amacıyla Ermenilerin yaptıkları katliamdır. Binlerce Türk hunharca katledilmiştir.

Biz Kırım'dan Çıkkanda: Biz Kırım'dan Çıkkanda, 18 Mayıs 1944'te Stalin tarafından sürgüne gönderilen milyonlarca Kırım Türk'ünün çektiklerini anlatan bir ağıttır.(bkz: Kırım Sürgünü)

Biz Qırım'dan çıqqanda,

Qar yağmadı qan aqtı.

Anam, babam, qız qardaşlarım,

Qozleri tolu yaş qaldı.

Kökten uçqan uçaqlarınıñ,

Qanetlerini kim yazğan.

Şu Qırım'da olgen gencecık cigitlerinin,

Cenazeleriñ kim qılğan.

Qaçar edim meñ Aqyar'dan,

Qaradeniz bolmasa.

*Asar edim öz özümñi,
Annem, babam bolmasa.*

Boraltan Köprüsü: Türkiye Cumhuriyeti'nin utanç köprüsüdür. Komünist rejimden kaçıp Türkiye'ye sığınan 146 Türk'ün, 1944 yılında İsmet İnönü'nün emri ile Rusya'ya teslim edildiği köprüdür. 146 Türk köprüyü geçer geçmez Rus askerleri tarafından kurşuna dizilerek öldürülür.

Bulgaristan Türkleri Soykırımı: 1876 Osmanlı-Rus savaşıyla beraber başlamıştır. Binlerce Türk Ruslar tarafından katledilmiştir. Ruslar bölgeden çekildikten sonra da Bulgarlar soykırımı devam etmiş ve Türkler azınlık duruma getirilmiştir.

Buzhane Köyü Katliamı: 26 Ekim 1920 tarihinde Yunan askerlerinin Buzhane Köyü sakinlerini köyün kahvesine toplayarak çeşitli işkenceler sonucu öldürdükleri katliamdır. Katliam ile kalınmamış köylülerin malları da yağmalanmıştır.

Büyük Yalan Ermeni Soykırımı Belgeseli: Büyük Yalan, Türkiye Cumhuriyetinin katliamla kurulduğu yalanını ileri sürenlere, Rus-Ermeni arşiv belgeleriyle cevap veren bir belgeseldir. Saklı tutulan Ermeni arşivlerinden elde edilen çok önemli belgeler, ilk kez ortaya çıkarılmıştır. ABD'den Azerbaycan'a, Fransa'dan Rusya'ya, alanında uzman 43 tarihçi ve siyaset bilimciyle tek tek röportaj yapılmış, 1915 Ermeni olaylarının tanıklarıyla yapılan çekimler, ilk kez bu belgeselle gün yüzüne çıkarılmıştır. Büyük Yalan, Türkiye'nin en iyi sinemacılarının danışmanlığında, 50 kişilik titiz bir ekip tarafından, 8 yıllık bir arşiv araştırmasının sonunda hazırlanmıştır. Büyük Yalan belgeseli, Ermeni yalanlarını, belgeleriyle muhataplarının yüzlerine çarpmak, ülkemizi savunmak, tehdidin merkezini göstermek ve milletimizi uyandırmak amacıyla hazırlanmıştır.

C

Celal Sahir Erozan: Türk şair, yazar, yayıncı ve politikacıdır. "Aşk ve kadın şairi" olarak tanınan sanatçı, dilin sadeleşmesi gerektiğini savunmuş, Türk Dil Kurumu'nun kurucu dört üyesi arasında yer almıştır. Erozan, Azerbaycan Cumhuriyetinin ilk İçişleri Bakanlarından Behbut Han Cevaşir'in İstanbul'da Ermeni bir militan tarafından şehit edilmesi üzerine şu şiiri yazmıştır: (bkz: Behbut Han Cevaşir)

*Karanlıktan cüret aldı bir sırtlan
Onun pençesinde can verdi bir şir
Bir yığın kemiktir toprakta kalan
Cennete yükseldi Behbut Han Cevaşir
Yolcu bu gördüğün bir makber değil
Zulme zebun olan hakkın heykeli
Geçme dur önünde hürmetle eğil
Lanetle an halka saldıran eli
Asla uyumasın beyninde kin'in*

*Mukaddes borcundur intikam almak
İstersen yaşasın milletin din'in
Nur ol zulmeti boğ, nar ol zulmeti yak*

Cemal Paşa: Osmanlı Devleti siyaset adamı ve askeridir. 1908-1918 döneminde İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin üç liderinden biridir. Özellikle "Üç Paşalar İktidarı" olarak da bilinen 1913-1918 arasında Osmanlı Devleti'nin iç ve dış siyasetinin belirlenmesinde etkin rol oynamıştır. I. Dünya Savaşı'nda Filistin Cephesi'nin komutanı olarak görev yapmıştır. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkması üzerine yurt dışına çıkmıştır. Cemal Paşa 21 Temmuz 1922'de, Türkiye'ye dönme hazırlıkları içindeyken Tiflis'te Karakin Lalayan ve Sergo Vartanyan adlı iki Ermeni komitacı tarafından öldürülmüştür. Cemal Paşa'nın cenazesi Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir tarafından Erzurum'a getirilerek Karskapı Şehitliği'ne defnedilmiştir.

Cengiz Aytmatov: Ünlü Kırgız yazardır. Cengiz Aytmatov sadece Kırgızistan'ın, Türkiye'nin, Türk Dünyası'nın değil, Dünya edebiyatının gelmiş geçmiş en büyük yazarlarından biridir. Eserleri 200'ün üzerinde dile çevrilmiştir. Bir yaşındayken babası Törekul Aytmatov, suçsuz ve nedensiz şekilde Rus askerleri tarafından evinden alınarak kurşuna dizilen yazar, romanlarında doğrudan ya da dolaylı olarak Türk soykırımının yarattığı ve yaşattığı sarsıntıları işlemiştir. Örneğin yazarın babasız büyüyen bir çocuğun dramını anlattığı Beyaz Gemi romanı hayatından, büyük bir kıtlık ve açlık felaketinin anlatıldığı Toprak Ana romanı, yapay açlık felaketi yıllarından derin izler taşımaktadır.

Cengiz Dağcı: Kırım Tatarı ve ünlü bir roman yazarıdır. Cengiz Dağcı Türkiye'ye hiç gelmemesine rağmen eserlerini Türkiye Türkçesi ile yazmıştır. Türk soylu insanların yaşadığı; katliam, sürgün, gözaltı, tutuklama, işkence ve toplamda hem kültürel hem insani soykırımı anlatan; Korkunç Yıllar, Yurdunu Kaybeden Adam, O Topraklar Bizimdi, Badem Dalına Asılı Bebekler vb. romanların yazarı Cengiz Dağcı, yakın dönem Türk tarihini tek başına sembolize eden bir soykırım anıtı gibidir.

Cengiz Topel: Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel'in uçağı, Rum uçaksavarları tarafından vurulur ve düşer. Rumlara esir düşen pilot, yapılan ağır işkenceler sonucunda şehit düşmüştür. Şehidimizin ismi ülkemizde pek çok yere isim olarak verilmiştir.

Cevizdalı Köyü Katliamı: 1 Ekim 1992 tarihinde PKK militanları, Bitlis'in Cevizdalı köyüne baskın düzenlemiş, saldırıda çocuk ve kadınların aralarında bulunduğu 30 kişiyi öldürmüş, 25 kişiyi de yaralamıştır. 13 köy korucusunu kaçıran saldırganlar, köyü ateşe vererek olay yerinden uzaklaşmışlardır.

Curcan Katliamı: 8. Yüzyılda Talas Savaşı sonrasında, Arapların Türklere İslamiyet'i kabul ettirmek amacıyla yaptıkları ikinci büyük katliamdır. Ölü sayısının 30 ile 40 bin arasında olduğu tahmin edilmektedir.

Ç

Çağlayancerit ve Pazarcık Katliamları: 14 Temmuz 1991 tarihinde Kahramanmaraş'ın Çağlayancerit ve Pazarcık ilçelerinde köyleri basan PKK militanlarının, otomatik silahlar ve bombalar ile kadın ve çocukların da aralarında bulunduğu 9 kişiyi öldürdüğü katliamdır. Terör örgütü saldırının ardından cesetleri yakarak olay yerinden kaçmıştır.

Çavuşlu Çiftliği Katliamı: 1920 yılında Boğaziçi'nde, Beykoz'a bağlı Çavuşlu çiftliğini basan Yunan çeteleri tarafından yapılan katliamdır. Katliamda çiftliğin kâhyası Cevat Efendi ve altı arkadaşı sürüklenerek köy dışına çıkarılmış ve öldürülmüştür.

Çin İşkencesi: Çinlilerin genel olarak vücudun hassas noktalarını hedef alan işkencelerine ve bu tanıma uyan diğer işkencelere verilen genel adıdır. Bu işkencelere dair ayrıntılar ilgili madde başlarında açıklanmıştır.

Çon-Taş Katliamı: 1938 yılında Kırgızistan SSCB'nin bir parçası iken, Çon-Taş'ta 137 Kırgız aydınının bir kısmının kurşuna dizilerek bir kısmının üzerlerine benzin dökülüp yakılarak katledildiği olaydır. Bu katliam, Joseph Stalin'in Orta Asya'daki milliyetçi hareketleri çökertme düzeninin bir parçasıdır.

Çukurhisar, Baytimur ve Başanlı Köyleri Katliamları: Maraş'a bağlı Çukurhisar, Baytimur ve Başanlı köylerinde Ermeni çetelerinin yaptıkları katliamlardır. Katliamda 150 erkek, 40 kadın, 95 çocuğu Ermeniler vahşice katletmişlerdir.

Çulu Katliamı: Ocak 1919'da Rus destekli Ermeniler tarafından Ardahan'ın Çulu köyünde yapılan katliamdır. Ölü sayısı net olarak bilinmemekle birlikte köydeki bütün erkeklerin öldürüldüğü bilinmektedir.

D

Dachau Toplama Kampı: Nazi Almanya'sının 22 Mart 1933'te açılan ilk toplama kampıdır. Aralarında 73 Türk'ün de bulunduğu kamp, 45 bin kişiye mezar olmuştur.

Dargeçit Katliamı: 20 Ağustos 1987'de, Mardin Dargeçit İlçesi'ne bağlı Bahçe Mezrası'na gelen PKK'lılar, Şehmus Arık'ın evini basmıştır. Kalaşnikoflarla katliam yapan PKK'lılar, 2'si kadın, 3 çocuğu öldürmüştür. 4 aylık Hamza acımasız bir şekilde kurşuna dizilmiştir.

Dedeâğaç Katliamı: 1912 yılında Yunanistan'da Yunanlılar tarafından Türklere yapılan katliamdır. Katliamda 245 çocuk ve 276 kadınla 1387 erkek katledilmiştir.

Die Turkei und der Holocaust: Berlin Hür Üniversitesi öğretim görevlilerinden Prof. Wolfgang Wippermann ve Prof. Gerhard Baader'e sunulan ve Mirjam Schmidt tarafından hazırlanan Türkçesi "Türkiye ve Soykırı-

rım” olan bir tezdır. Tezin 128. sayfasında, Almanya sınırları dâhilinde Nazi-lerce katledilen Türk asıllıların sayısının 1000 civarında olduğu belirtilmektedir.

Digor Katliamı: Eylül 1920’de Kars Digor’da Ermeniler tarafından yapılan katliamdır. Katliamda 14 bin kişi öldürülmüştür.

Doğu Türkistan Katliamı: 13 - 20 Kasım 1949 tarihlerinde Doğu Türkistan’ın fiilen işgalinin ardından Çin’in Uygur Türklerine yaptığı katliamdır. 1949 yılından günümüze kadar devam eden süreçte 36 milyon Uygur Türk’ü vahşice katledilmiştir. Katledilen insan sayısı Bosna, Irak, Afganistan, Çeçenistan ve Filistin’de ölenlerin on katıdır.

Doxato Katliamı: I. Dünya Savaşı sırasında, Ekim 1914’te Yunanistan Doxato’da Yunanların bölgedeki Türklere yaptığı katliamdır. Katliamda 400 Türk öldürülmüş, malları yağmalanmış ve sahip oldukları arazileri Yunanlılar’a devrettiklerine dair zorla belge imzalatılmıştır.

Dönüş: 14 Kasım 1944 Ahıska Sürgünü’nü anlatan belgesel filmidir.

Dr. Nihat İlhan: Kıbrıs Türk Kuvvetleri alay doktorudur. Nihat İlhan’ın eşi ve üç çocuğu, Dr Nihat İlhan’ın evde bulunmadığı bir sırada, korunmak için sığındıkları banyo küvetinde Eokacı Rumlar tarafından kurşunlanarak öldürülmüştür.

Drau ve Kızılıık Nehirleri Katliamı: Almanların savaşı kaybetmesi üzerine esir düşen Mavi Alay askerlerinin, Ruslara teslim edildiği köprüünün adı Drau’dur. Ruslar teslim edilen savaş esirlerini köprüünün öbür yakasına geçer geçmez yaylım ateşi ile kurşuna dizdiği için birçok savaş esiri köprüden atlamayı tercih etmiş, bir kısmı kurşunlarla bir kısmı boğularak hayata veda etmiştir. Bu nehirler Türklerin atlayarak intihar ettikleri, iki ölümden birini seçtikleri nehirlerdir. 5 binden fazla kişi öldürülmüş ya da intihar etmiştir.

Duvardaki Kan: 1986 yılında TRT 1’de yayımlanmış bir Türk dizisidir. Dizi, bir Ermeni olan Sogomon Teyleryan’ın, Berlin’de bulunan İttihat ve Terakki Fırkası’nın önde gelen paşalarından Talat Paşa’yı Chorlottenburg’da bir sokakta öldürmesini konu edinir.

E

Edirne Katliamı: 1912-1913 yılları arasında Edirne’de Bulgarlar tarafından Türklere yapılan katliamdır. Edirne’de Bulgarlar tarafından 5 bin Türk katledilmiştir.

Elveda Girit: Hüseyin Adıgüzel tarafından kaleme alınmış tarihi bir romandır. Kitapta Rumlar tarafından Girit Türklerine uygulanan soykırım, tarihi gerçeklere dayandırılarak anlatılmaktadır.

Elveda Rumeli: 1. 2007 yılında çekilmiş bir televizyon dizisidir. Dizide 1900’lü yıllarda Osmanlı toprağı olan Makedonya’da yaşanan ayrılıkçı hareketler ve Balkan Türklerinin yaşadıkları anlatılmaktadır. 2. Gazeteci yazar Taha Akyol’un aynı adlı belgeseli ve kitabının da adıdır.

Emir Yerine Getirildi: 18 Mayıs 1944 Kırım Tatar sürgününden 50 yıl sonra, sürgün operasyonuna katılan A. Vesnin tarafından kaleme alınan bir kitaptır. A. Vesnin "Prikaz Vıpoinen" (Emir Yerine Getirildi) isimli kitabının 70. sayfasında operasyonu şöyle anlatır: "Yanımızda NKVD'den bir subay, bir çavuş ve bir de onbaşıyla, bir iki saatlik yolculuktan sonra, 18 Mayıs gecesi saat 03.30'da Oysul köyüne vardık. Saat 04.00'da operasyonu başlattık ve her eve girerek, 'Sovyet iktidarı adına, vatana ihanetten dolayı hepiniz SSCB'nin başka bir bölgesine sürüldünüz.' diye anons yaptık. Her aile için yanlarına alacakları eşya ağırlığını 200 kilo olarak belirledik. (Stalin'in imzasını taşıyan kararnamede ise 500 kg. olarak belirtiliyor.) Kamyonlarda insana yer kalması için her türlü evcil hayvanı yasakladık. En kötüsü, NKVD'li yetkililer hiç durmadan toparlanma zamanını kısıyorlardı. İnsanlara 20 dakikanız var çabuk olun, yanınıza müsaade edilen eşyayı alın diye hiç durmadan bağırıp çağırıyorlardı. Operasyon çok iyi örgütlenmişti. Her şey dakikası dakikasına işliyordu. Bir defada tüm köy halkını kamyonlara doldurduk ve en yakın tren istasyonu Sem Kolodeze'ye gönderdik."

Enbiya Çavuş: Türk Dünyası İnsan Hakları Savunucusu ve ressamdır. "Bulgaristan'da Türk Olmak" adlı kitabında Belene'yi anlatır.

EOKA: 1950'li yılların başlarında Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması için Georgios Grivas liderliğinde, Kıbrıs Rumlarının Kıbrıs'ta kurduğu silahlı bir örgüttür.

Ergel ve Atyan Katliamları: Mayıs 1916'da Van'da Ermenilerin yaptıkları katliamlardır. 15 bin kişi hayatını kaybetmiştir.

Ermeni Devrimci Ordusu: 1980'li yıllarda Türkiye'ye ait diplomatik hedeflere saldırılarda bulunmuş silahlı Ermeni terör örgütüdür. Örgüt adını ilk kez 27 Temmuz 1983'te, Türkiye'nin Lizbon Büyükelçiliği'ne yapılan saldırı ile duyurmuştur. Ermeni Devrimci Ordusu, ASALA'nın "Türkiye'ye ait tüm kuruluşlara karşı saldırılması gerektiği" tezine karşı yalnızca diplomatik hedeflere saldırılar düzenlemeyi benimsemiştir. Eli kanlı terör örgütü son saldırısını 12 Mart 1985 tarihinde Türkiye'nin Ottawa Büyükelçiliği'ne düzenlemiştir.

Ermeni Dosyası: Kamuran Gürün tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Ermeni örgütlenmelerini, nüfus hareketlerini ve tehcir sürecini Ermeni belgeleriyle de ortaya çıkaran Gürün, birinci elden gerçekçi ve çarpıcı yorumlarla konunun bilinmeyenlerini gün ışığına çıkarmıştır.

Ermeni İsyanı 1894-1920 Belgeseli: Amerikalı yönetmen Marty Callaghan tarafından pek çok Amerikalının I. Dünya Savaşı sırasında Anadolu'da yaşananları bilmediği düşüncesiyle 2006 yılında çektiği belgeseldir. Ermenilerin baskısıyla ABD'deki televizyonlarda gösterilmeyen belgesel Türk Tarih Kurumu tarafından satın alınarak Türk Tarih Kurumu sitesinde yayınlanmıştır.

Ermeni İsyanı Günlüğü 1915: Orhan Sakin tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. 1915 yılında bütün insanlığı içine alıp acılara gömen büyük savaşta Anadolu halkının, Türk veya Ermeni ayrımı yapılmaksızın, çektiği büyük çileyi gözler önüne serme çabasının bir ürünü olan bu kitap; öncelikle Türklere, sonra Ermenilerle birlikte bütün insanlığa hitap etmektedir. Dünyanın en kanlı hesaplaşmalarının yaşandığı 1915 yılının yalan ve sistemli propagandalarla karartılan yönlerine Osmanlı Arşivi'ndeki belge ve yeminli tanık ifadeleriyle ışık tutmaktadır.

Ermeni Ozan Ferdi: Ermeni saldırılarını, vahşetini bir kahramanlık destanı gibi anlatan bir Ermeni ozanıdır. Ozan, Zeytun İsyanı sırasında Ermenilerin Türklere yaptığı vahşeti bir kahramanlık destanı gibi şöyle dillendirmiştir: (bkz: Zeytun İsyanı)

*En evvel cenk Bertiz'de oldu
İkincide Türk kışlası vuruldu
Üçüncüde Çukurhisar yıkıldı
Dördüncü Andırın çekti figanı
Beşincide Yenikale'ye girdik
Altıncı Geben'de Türkleri kırdık
Yedincide çok Türk başı uçurduk
Askeri mağlup olup terk etti canı
Zeytun tepesinde üç dört yüz kişi
Nazaret Çavuş'tur kumandanbaşı
Binlerce genç Türk'ün sayısız naşı
Çerkezler dediler vallah amanı.
Medh edelim Panos Çölakyan'ı
Saldırdı orduya kara dumani
On sekiz saatlik tüm Andırın'ı
Vurup harap etti Türk Müslümanı.
Zeytun'da o gün yer gök inledi
Kışlada Türk askeri figan eyledi
Nice kadın kız eman diledi
Şimdi Türk'ü kırmak heman zamanı.*

Ermeni Suçlamaları ve Gerçekler: Türkiye Cumhuriyeti eski Genelkurmay Başkanlarından Orgeneral İlker Başbuğ tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Kitap Prof. Dr İlber Ortaylı'nın yazdığı önsöz ile basılmıştır. Kitap, sözde Ermeni soykırım iddialarına cevap niteliğinde olup, belgeler ve bilgiler ışığında hazırlanmıştır.

Ermeni Tehciri: Türk Tarih Kurumu eski başkanlarından Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu, orijinal tarihi belgelere dayanarak yazdığı Ermeni Tehciri isimli kitabında, ideolojik düşüncelerden uzak durup, tamamen ilmi ölçütler ve objektif bilgilerden yola çıkarak, dünya tarihinin en önemli göç hareketlerinden

biri olan Ermeni tehcirini ve etkilerinin günümüze kadar sürmesiyle uluslararası planda ciddi krizlerin yaşanmasına yol açan Ermeni meselesini incelemektedir.

Ermeni Vahşeti / Tanıkların Diliyle: Yrd Doç. Dr. Gürsoy Solmaz'ın Ermeni zulmünü yaşamış insanlarla konuşarak hazırladığı ibret ve vahşet belgesi niteliğinde bir kitaptır. Ermeni zulmünü Erzurum'dan Revan'a (Erivan) kadar yaşamış vatandaşlarımızın anlattıklarını okurken tüyleriniz diken diken olacaktır.

Ermeniler: Sürgün ve Göç: Hikmet Özdemir, Kemal Çiçek, Ömer Turan, Ramazan Çalık ve Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu tarafından yabancı belgelere dayanılarak hazırlanmış bir kitaptır. Yabancı belgelere dayanılarak hazırlanmış olan bu kitap, Ermeni soykırımı iddialarına bilimsel olarak açıklık kazandırmakta, 1914'ten 1918'e Ermenilerin nüfusunu ve durumunu ortaya koymaktadır.

1914-1915 Belgeseli: Deneyimli gazeteci Taha Akyol tarafından hazırlanmış bir belgeseldir. Belgesel dokuz bölümden oluşmaktadır. 1914-1915 belgeselinde, iki yıla sığmış bilinmeyen siyasi kararlar, Ermeni Tehciri, yaşanan facia ve yıkımlarla birlikte kahramanlık destanları belgelerle anlatılmaktadır. Belgesel; yakın tarihimizin en trajik ve en tartışmalı döneminin öyküsünü, pek çok bilimsel kaynağa dayandırarak ekrana taşımaktadır.

1915 Osmanlı Ermenilerine Ne Oldu? (Çarpıtılan / Değiştirilen Tarih): ABD'nin önde gelen akademisyenlerinden biri olan Prof. Dr. Guenter Lewy'nin Ermeni lobisinin yayınlanmasına engel olmaya çalıştığı, yayımlandığında büyük tartışmalarla yankı uyandıran, hakkında davalar açılan kitabıdır. Kitap soykırım iddialarına tamamen tarafsız, orijinal bilgi ve belgelerle verilmiş en güzel cevaptır.

Erol Kürkçüoğlu: Türk-Ermeni İlişkileri Araştırma Merkez Müdürüdür. Atatürk Üniversitesi'nin düzenlediği "1915'te Anadolu'da Ne Oldu?" , "1915'ten 2015'e Biz Ne Yaptık?" konulu panelde konuşan Kürkçüoğlu, 1914-1919 yılları arasında Ermeniler tarafından 519 bin sivil ahalinin vahşice katledildiğini, Ermeni soykırım iddialarının ise "millî bir yara" olduğunu söylemiştir.

Erzincan Katliamı: 1918 yılında Ermeni çeteleri tarafından Erzincan'da yapılan katliamdır. Ermeniler tarafından 600 sivil vahşice katledilmiştir.

Erzurum Katliamı: 1915 yılında Erzurum'da Ermeniler tarafından 270 Türk'ün katledildiği olaydır.

Esaretin Günlüğü: I. Dünya Savaşı sırasında İtilaf Devletlerine esir düşen Türk askerlerinin esaretinin anlatıldığı bir belgeseldir. Yönetmenliğini Cem Fakir'in yaptığı belgesel, Kanada'dan Hindistan'a, Fransa'dan Sibirya'ya uzanan esaretin hikâyelerini içermektedir. 13 bölümden oluşan belgesel tüm bölümleriyle NTV televizyonunda da yayınlanmıştır.

Esenboğa Havalimanı Saldırısı: Ermeni silahlı örgütü ASALA tarafından 7 Ağustos 1982 tarihinde Ankara Esenboğa Havalimanı'na yapılan bombalı saldırıdır. ASALA tarafından Türkiye'de yapılan ilk ölümlü eylem olan Esenboğa Havalimanı saldırısında 9 kişi hayatını kaybetmiş, 72 kişi de yaralanmıştır. (bkz: ASALA)

Etea Köyü Katliamı: 1898 yılında Girit'te Yunanlılar tarafından Türklere yapılan katliamdır. Katliamda küçük bir kız çocuğu dışında tüm köy halkı katledilmiştir. Ölü sayısı net olarak bilinmemektedir.

F

factcheckarmenia.com: Ermeni lobisinin dünya kamuoyuna yanlış ve yanıltıcı bilgiler vermemesi için kurulan, gerçekleri tüm çıplaklığıyla aktaran bir internet sitesidir. İnternet sitesi video ve galerilerle sözde soykırım iddialarına tek tek cevap vermiştir. Dünyaca ünlü tarihçilerle röportajların yer aldığı sitede, Ermenistan'ın sözde soykırım iddiaları çürütülmüştür.

Fatma Baştımur: Ünlü basketbolcu Mehmet Okur'un büyükannesidir. Baştımur, Nazi kamplarında sağ kalabilen Türkler arasında yer almıştır. Baştımur, verdiği bir röportajda şunları anlatmıştır. "1917 senesinde doğdum. Ben üç aylıkken annemle babamı Ural'dan Ukrayna'nın Varşovgrad kentine sürgüne göndermişler. Bolşevikler, zengin diye ailemin elindeki hayvanları almışlar. Sürgüne geldikten sonra babam öldü, biz üç kardeş kaldık. Ruslar Varşovgrad'dan çekilirken Almanlara bir şey kalmasın diye her şeyi yakmaya başladılar. Ekmek dahi yoktu. Bir gün evde pişirmek için buğday getirmeye gittim, iki Alman askeri beni yakaladı. 15 yaşındaydım. Bizi karakolun önünde dizdiler, 300 kişiyiz, çırılçıplak soyup vagonlara bindirdiler. Ön vagona koydular, eğer yolda dinamit varsa önce o vagon patlasın diye düşünmüşler. Önce Polonya'ya getirdiler. Tam gaz vereceklerdi ki bir Alman general 'Bunlar çalışmaya gidecek.' dedi ve hepimizi Avusturya'ya geçirdi. Kampta üç yıl kaldım. Savaş sonunda Amerikalılar geldi. Tamara adında bir arkadaşım İtalyanların kampına kaçtık. Oradan da dağlara çıktık. Verona isiminde bir şehre gittik. Modina'da kampta kaldıktan sonra evlendim, oğlum oldu ve biz de Türkiye'ye geldik."

Fazıl Küçük: 1959 yılında Kıbrıs Türkleri ile Kıbrıslı Rumların ortak kurduğu Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı yardımcısıdır. Kıbrıs Türklerinin Rauf Denktaş'tan önceki lideridir.

Fergana Olayları: 4 Haziran 1989'da Özbekistan Fergana'da, Ahıska Türklerine ikinci bir sürgün ve soykırım yapılmıştır. Üç yüzden fazla Ahıskalı vahşice öldürülmüş yüz binden fazla insan Özbekistan topraklarından sürülmüştür. Sürgüne tabi tutulan birçok insan sürgün yollarında hayatlarını kaybetmiştir.

Fetali Han Hoyski: 1918'de kurulan bağımsız Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin ilk Başbakanıdır. 9 Haziran 1920'de Tiflis'te Nemesis Operasyonu çerçevesinde Ermeni saldırganlar Aram Yerganyan ve Misak

Kirkoryan tarafından gerçekleştirilen silahlı saldırıda öldürülmüştür. (bkz:Nemesis Operasyonu)

G

Geben köyü Ağıtı: Geben Köyü ağıtı, Kahraman Maraş'ın Geben köyü katliamından sonra söylenmiş ve günümüze kadar gelmiştir. (bkz: Geben ve Andıran Köyü Katliamları)

“Gökte yıldız sayılır mı?

Çiğ yumurta soyulur mu?

Ne emersin ah bebeğim

Ölmüş ana emilir mi?”

Geben ve Andıran Köyü Katliamları: 2 Kasım 1895 günü Maraş'a bağlı Andıran ve Geben köylerine saldıran Ermenilerin yaptıkları katliamlardır. Katliamlarda yüzden fazla insan şehit edilmiş, Andıran Hükümet Konağı ile evleri yakıp yıkılmış, memurlar ile pek çok kadın tutsak edilmiştir.

Geçitkale Katliamı: Kasım 1967 tarihinde Kıbrıs Geçitkale'de Rum askerleri tarafından yapılan katliamdır. Köylerini terk etmeyen 80 yaşlarında bir çift, evleri basılıp kurşuna dizildikten sonra üzerlerine gaz dökülerek vahşice yakılmışlardır.

General Grivas: Yunan-Rum askeri güçleri komutanıdır. Kıbrıs Türk katliamının en büyük sorumlularından biridir.

George Finlay: Çalışmaları Türk soykırımlarına da ışık tutan tarihçi ve yazardır. 1864'te yayınlanan Yunan Ayaklanmasının Tarihi (History of Greek Revolution) adlı kitabında şöyle yazmaktadır: "1821 Nisan'ında 20.000 kişi toplamına yakın bir Müslüman nüfus, Yunanistan'da dağınık olarak yaşıyor ve tarımda çalışıyordu. Daha iki ay geçmeden bunların çoğu kıyımdan geçirildiler; adamlar, kadınlar, çocuklar hiç acımadan ve sonra pişmanlık duymadan öldürüldüler."

Girit Katliamı: 16 Ağustos 1866 tarihinde, sadece bir gecede 30 bin olmak üzere devam eden süreçte 40 bin civarında Türk, Yunanlılar tarafından katledilmiştir.

Goloşekin: Moskova tarafından Kazakistan'ın başına getirilen bir yöneticidir. Moskova adına Kazakistan'ın üzerinde kızıl balyoz kesilir. 1920 yılında başlattığı Kazak aydınlarını öldürtme ve sürgüne gönderme çalışmalarını, 1930'lu yıllarda daha da yaygınlaştırır. 1930'a kadar sadece Kazak aydınlarına uygulanan kamplarda toplama, işkence yapma, sürgüne gönderme işlemleri, ondan kendilerine göre siyasî suçlu sayılan aydınların eşlerine de uygulanmaya başlar. 1930'lu yıllarda Halk Komiserliği tarafından 3 milyon civarında insan siyasî suçlu sayılarak Kolima, Magadan, Vorkut, Sibiryaya toplama kamplarına gönderilir. 103 bini yargılanır. Bunlardan 25 bini idam edilir. Geriye kalanların binlercesi Arhangelsk, Vologda, Yaroslav, Kalinin kamplarına gönderilir. Kamplara gönderilen insanların çoğunun akıbeti bugün hâlâ bilinmemektedir.

Guba Katliamı: 1918 yılında Ermeniler tarafından Azerbaycan'ın Guba şehrinde yapılan katliamdır. 122 köy yakılmış, 30 bin insan vahşi bir şekilde öldürülmüştür. Katliama ait toplu bir mezar 2007 yılında şehir stadının onarımı sırasında yapılan kazı çalışmalarında bulunmuştur.

Guba Soykırım Anıtı ve Müzesi: 1918 yılında Ermeniler tarafından Azerbaycan'ın Guba şehrinde yapılan katliamı ve 2007 yılında bulunan toplu mezarları dünyaya duyurmak için Azerbaycan tarafından 2012 yılında Guba'da açılan bir Soykırım Anıtı ve Müzesidir.

Gulag Toplama Kampları: Sovyetler Birliği'nde Stalin döneminde milyonlarca insanın "halk düşmanı" suçlamasıyla cezalandırılmak üzere gönderildiği kamplardır. Kamplarda pek çoğu Türk soylu, milyonlarca insan; soğuk, açlık, elverişsiz sağlık koşulları ve acımasız çalışma şartları yüzünden ölmüş, pek çoğu keyfi gerekçelerle kurşuna dizilmiştir.

Güneş Ne Zaman Doğacak: 1977 yapımı Türk filmidir. Cüneyt Arkın'ın başrolünü oynadığı film, II. Dünya Savaşı sırasında Adolf Hitler'in Gamalı Haç ve Josef Stalin'in Kızıl Yıldızı arasında kalarak hırpalanmış sürgün edilmiş kurşuna dizilmiş hayatları, Stalin'in katliamlarından canını kurtarabilmek için Türkiye'ye kaçan 146 Azerbaycan Türk'ünün hikâyesini anlatmaktadır.

H

Hafik Çınarlı Şehitliği: Genelkurmay Başkanlığı'nın 7 Temmuz 2007'de yaptırdığı bir şehitlik. Hafik Çınarlı Şehitliği yanına konulan levhada ise şu bilgiler yer alıyor: "1915-1916 yıllarında 915. Merzifon Taburu, 1. Dünya Harbi sırasında Doğu Cephesine sevkiateklarının kış mevsimine rastlaması nedeniyle, 6-7 ay Çınarlı köyünde konaklamak zorunda kalmıştır ve bu konaklama esnasında hastalanan askerlere viziteye çıkan Ermeni asıllı bir doktorun zehirli iğne yaparak yaklaşık 40 askeri öldürdüğü ve ölen askerlerin buraya defnedildiği rivayet edilmektedir."

Hakmehmet Köyü Katliamı: 1915 yılında Iğdır'ın Hakmehmet köyünde Ermenilerin yaptığı katliamdır. Ermeniler tarafından 51 kişi su kuyusuna atılarak öldürülmüştür.

Haramivartan Katliamı: 1920 yılında Kars'ın Haramivartan köyünde Ermeni çetelerinin Türk halkına yaptığı katliamdır. Katliamda 138 kişi hayatını kaybetmiştir.

Harmanlı Katliamı: Ocak 1878'de Rus destekli Bulgar askerlerinden oluşan birliklerin Harmanlı'da 20 bin Türk'ü katlettiği olaydır.

Haskay Katliamı: Şubat 1915'de Van Haskay'da Ermeni çeteleri tarafından Türklere yapılan katliamdır. Katliamda 200 masum insan kadın, çocuk demeden vahşice katledilmiştir.

Haturalarım: II. Abdülhamit'in Zaptiye Nazırı Hüseyin Nazım Paşa'nın tanık olduğu Ermeni saldırılarını, katliamlarını anlattığı kitaptır.

Haytarma: 2013 Ukrayna yapımı bir filmidir. Filmde Ahmet Han Sultan'ın hayatı ve Kırım-Tatar halkının 18 Mayıs 1944 yılında Stalin tarafından sürgün edilmesi anlatılır.

Hıdır Aliyev: Kırgızistan'da 1938 yılında 137 kişinin Stalin'in emri ile kurşuna dizilerek öldürüldüğü ve toplu olarak gömüldüğü Çon Taş katliamına şahit olmuş bir bekçidir. Tuğla ocağı bekçisi Hıdır Aliyev, gizlendiği yerde şahit olduğu ve yüzlerce askerin gerçekleştirdiği bu katliamı, orada inleyerek can verenlerin çığlıklarını mezara kadar götürmek istemediğinden ölmeden önce bugün 80 yaşlarına gelmiş, "Issık Göl"de yaşayan kızına şu sözlerle dile getirmiştir: "Eğer zaman ve şartlar uygun olursa herkes bilsin. Kireç ocağında çok büyük olaylar oldu. Zamanı gelince herkes öğrenmeli!" Ölüm öncesi bir vasiyet gibi kızına verdiği bu sır 1991 yılında tam bağımsızlığını kazanan Kırgızistan Cumhuriyetinin ilan edilmesinden sonra 1993 yılında Aliyev'in kızı tarafından, kurulan ilk Kırgız hükümetine iletilmiş ve toplu mezar bulunmuştur.

Hınçak Komitesi: Osmanlı Devleti'ne karşı cephe alan Ermeni terör örgütlerinden biridir. 1887 yılında Kafkasyalı bir Ermeni olan Avedis Nazarbeg ve Marksist ideolojiye inanmış beş öğrencisi ile birlikte İsviçre'nin Cenevre kentinde kurulmuştur. Çalışma bölgesi olarak Doğu Anadolu'yu seçen komitenin amacı bu bölgede bir Ermeni devleti kurmaktır.

Hınıs Katliamı: Mayıs 1916'da Erzurum Hınıs'ta Ermeniler tarafından yapılan katliamdır. Bir köy ahalisi tamamen yok edilmiştir.

Hizan Katliamı: 1915 yılında Bitlis Hizan'da Ermeniler tarafından Türklere yapılan katliamdır. Katliamda 113 kişi hayatını kaybetmiştir.

Hocalı Katliamı: 26 Şubat 1992 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Dağlık Karabağ bölgesindeki Hocalı kasabasında yaşanan ve Azerbaycan sivillerinin Ermenistan'a bağlı kuvvetler tarafından toplu şekilde öldürüldüğü olaydır. Katliamda 613 kişi öldürülmüş, 1275 kişi esir alınmıştır. 110 kişinin akıbeti ise hâlen bilinmemektedir.

Hocalı Soykırım Müzesi ve Anıtı: Ermenilerin 1992 yılında Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesinde bulunan Hocalı kasabasında yaptığı ve aralarında çocuk ve yaşlıların da bulunduğu 613 kişiyi katlettikleri soykırımın unutulmaması için Azerbaycan tarafından Ankara Kızılcahamam'da açılan soykırım anıtı ve müzesidir.

Hocalı Soykırımı: Derya Yıldız Özkaraman tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Kitap; Birleşmiş Milletlerin tanımladığı Soykırım kavramı ile tamamen örtüşen Hocalı katliamının, Ermeni askerlerinin Türklere olan kinini kustuğu bir soykırım olduğunu bilimsel olarak kaydetmiş ve kanıtlamıştır.

Hocalı Şehitler Anıtı: Türkiye Azerbaycan Dernekleri Federasyonu ve İzmit Belediyesinin Ermenilerin 1992 yılında Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesinde bulunan Hocalı kasasında yaptığı ve aralarında çocuk ve

yaşlıların da bulunduğu 613 kişiyi katlettikleri soykırımın unutulmaması için İzmit'te yaptırılan bir soykırım anıtıdır. (bkz: Hocalı Soykırımı)

Hocalı'nın Kurdeleli Anahtarı: Ziyad Guliyev ve Dilbar Guliyeva tarafından kaleme alınmış masumiyetin, soykırımla imtihanını anlatan bir romandır. Kitapta Karabağ Savaşı'nda Ermenilerin Azerbaycan Türklerine yaptığı soykırım anlatılmaktadır.

Hüseyinli Köyü Katliamı: 1920 yılında bir Yunan taburu, Boğaziçi'nde, Beykoz kazasına bağlı Hüseyinli Köyünü kuşatarak mitralyöz ve yaylım ateşiyle halkı katlettikten sonra her şeyi yağmalamış ve otuz beş haneli olan bu köyü ev, ahır, samanlık, cami, mektep ve hatta harmanlardaki ekinleriyle yakmışlardır. Katliamda şehit olan Türk sayısı, naaşlar yakıldığı için net olarak bilinmemektedir.

Hydra Adası Katliamı: 1821 yılında Yunan adası olan Hydra adasında, Yunanlılar tarafından Türklere yapılan katliamdır. Katliamda 90 Türk vahşice katledilmiştir.

I

İğdir Soykırım Anıtı: 1915-1920 tarihleri arasında bölgede yaşayan Ermenilerin Türklere karşı uyguladığı saldırıları sembolize etmek amacıyla yapılmış bir anıttır. Anıtın adı Ermeniler Tarafından Katledilen Şehit Türkler Anıt ve Müzesi olarak değiştirilmiştir. Müze, İğdir kentinde bulunmaktadır. Her ay 4 bin civarında ziyaretçi müzeyi gezmektedir.

III. Makarios: Asıl adı Mihail Hristodulu Muskos'tur. Kıbrıs Ortodoks Kilisesi Başpiskoposu ve Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanıdır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Kıbrıs'ın Yunanistan ile birleşmesi amacıyla başlatılan Enosis hareketinin önderleri arasında yer almıştır. EOKA'nın en büyük destekçilerinden biri olan Makarios, Kıbrıs'ta EOKA tarafından katledilen masum Türklerin de gizli katilleri arasındadır.

I

İdil-Ural Bölgesinde Yapay Açlık: 1921-1922 yıllarında İdil-Ural bölgesinde Rusların vergileri yüzde yüz yetmiş artırması ve halkın ellerindeki mahsule el koyması, ekim alanlarını daraltması, el koyduğu milyonlarca ton buğdayı ihraç etmesi ve halkından kaçırması sonucu açlık baş göstermiş, milyonlarca Tatar Türk'ü ve Ukraynalı hayatını kaybetmiştir.

İlk Hançer: Müslüm Oğuz tarafından kaleme alınmış tarihi bir romandır. Kitapta Kazan Türk Devleti'nin emperyalist Rusya ile yaptığı amansız mücadele ve yaşanan felaketler anlatılmaktadır.

İmam Hüseyin İğneci: Aralık 1963 tarihinde Kıbrıs Lefkoş'da, Küçük Kaymaklı köyüne yaklaşan Rum çetelerinden kaçan halkın bütün ısrarlarına rağmen 18 yaşında yatalak oğlunu bırakıp kaçamayan 80 yaşında bir imamdır. Köyü basan Rum çeteleri terk edilmiş köyde yalnız kalan imamı, eşi ve yatalak oğlunu acımasızca şehit etmiştir.

İncir Kuşları: Sinan Akyüz tarafından kaleme alınmış bir romandır. Kitap Bosnalı bir genç kız olan Suada'nın gerçek yaşam hikâyesinden yola çıkarak yazılmıştır. Yazar kitapta dünyanın seyirci kaldığı Srebrenitsa Soykırımını, öldürülen Boşnak, Arnavut ve Türk Müslümanları Suada'nın öyküsüyle yeniden gündeme getirmiştir.

İngiliz Konsolosu Williams: 1896 yılında Van'da İngiliz Konsololuğu yapmış İngiliz bir diplomattır. Ermeni terör örgütleri Hınçak ve Taşnak Komitelerinin eylemleriyle ilgili olarak Williams'ın 01.03.1896 tarihinde Londra'ya gönderdiği bir raporda, "Taşnak ve Hınçaklar kendi vatandaşları üzerinde korku yaratıyor, aşırılıklarıyla Müslüman halkı kışkırtıyor ve reformların uygulanması için girişilen tüm çabaları felce uğrattıyorlar. Bütün Anadolu'da olup bitenlerden ve işledikleri cinayetlerden Ermeni komiteleri sorumludur." demektedir.

İsa Yusuf Alptekin: Doğu Türkistan Hükümeti eski sekreteridir. Doğu Türkistan davasına ömrünü adanmış ve "Doğu Türkistan Davası" adlı kitabı yazmıştır. Bilimselliği ağır basan bu kitapta Türk oldukları ve nüfuslarının kontrol altında tutulması gerektiği için sadece zalim Mao Zedung döneminde, Çin'de 36 milyon Uygur Türk'ünün hunharca soykırıma uğratıldığı bilgi ve belgeler ışığında ortaya konmuştur.

İsmail Suphi Bey: Rusya'daki yapay açlık felaketini yerinde görmek için Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından görevlendirilen heyetin üyelerindendir. Yazdığı raporda "Bu açlık ve kıtlıktan en çok Başkurt, Tatar, Kazak ve Kırgız çocuklarının etkilendiğini..." belirtir ve bu çocuklardan 20-30 bin kadarının Türkiye'ye getirilmesini teklif eder.

İşkence: Genel anlamı bir kimseye maddi veya manevi olarak yapılan aşırı eziyet, düşüncelerini öğrenmek amacıyla birine uygulanan eziyet, aşırı gerginlik, sıkıntılı durum, azap; özel anlamı ise vidalı bir tür sıkıştırma aracı.

J

Josef Stalin: 1922'den, 1953 yılındaki ölümüne kadar Sovyet Rusya'nın liderliğini ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin liderliği anlamına gelen Genel Sekreterliğini yapmıştır. Milyonlarca Türk'ün katledilmesinin, sürgün edilmesinin baş mümessillerindendir. 20. yüzyılın hafızasına, 70 milyon insanın ölümünden sorumlu tutulan Mao Zedung'tan sonra, 30 milyondan fazla insanın ölümünden sorumlu tutulan ikinci eli kanlı lider olarak kazınmıştır.

Justin A. McCarthy: Ünlü bir tarih profesörüdür. Nüfus tarihçisi olan Justin McCarthy'nin verilerine göre, Balkan Savaşları öncesinde Arnavutluk hariç Osmanlı'nın Avrupa'daki topraklarında, 2.315.293 Müslüman yaşıyordu. Balkan Savaşları sonrasında bu rakam %62 oranında azalarak 1.445.179'a indi. Bu süreçte 632.408 Müslüman-Türk öldürüldü. 812.771 kişi ise Anadolu'ya göç etti. Devam eden Türk soykırımları ile ilgili araştırmaları da vardır.

K

Kafkas Katliamı: 1877-1878 yılları arasında sadece Kafkaslar'da 300 bin Türk, Ermeniler tarafından katledilmiş, 260 bin Türk'ün ise akıbeti hâlâ bilinmemektedir.

Kağızman Katliamı: 1920 yılında Kars Kağızman'da Ermeniler tarafından yapılan katliamdır. Katliamda 720 kişi hayatını kaybetmiştir.

Kalo / Derecik Kırgını: Kars merkeze bağlı 671 nüfuslu Kalo / Derecik köyünde Ermeniler tarafından 660 kişi katledilmiştir. Katledilen 660 kişinin 360'ı bir mereke (saman ve yem ambarı) doldurularak öldürülmüştür. Söz konusu katliamdan sadece 11 kişi kaçarak hayatta kalabilmiştir.

Kalo / Derecik Kırgınına Ağıt: Âşık Kahraman'ın kendisinin de yaşamış olduğu Kalo/Derecik Kırgınına yaktığı ağıttır.

*“Ey ağalar nasıl diyem derdimiz:
Vardı zulmün sonu Arşa dayandı.
Ermeni, İslâm'ı kırdı, taladı,
Mazlûmlar amânı, Arşa dayandı.
Kalo'nun Köyü'nü bastı, ceng açtı
Mitralyoz, tüfenkle od, ataş saçı
Ana: Evlât attı, dağ taşa kaçtı
Sabiler şivani, arşa dayandı.*

Kamuk-Altay Soykırımı: SSCB tarafından Altay Türklerine, İkinci Dünya Savaşı esnasında yapılan soykırımdır. Soykırımında 80.000 Altay Türk'ü katledilmiştir.

Kanlı Noel: 21 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıslı Türklere karşı başlatılan silahlı saldırılara verilen isimdir. Kıbrıs adasındaki çatışmaların başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Olaylarda toplam 364 Kıbrıs Türk'ü hayatını kaybetmiştir.

Kara Haç Çetesi: Taşnaklar tarafından milliyetçi harekete destek vermeyen Ermenilere karşı kuruldu. Çetenin ismi, öldürdükleri Ermenilerin alınlarına kesici bir aletle haç şekli çizmelerinden ve kesme sırasında akan kanın kuruyarak koyu bir renk almasından gelmektedir.

Kara Ocak: 20 Ocak 1990 yılında Sovyet Ordusu'nun Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti'nin başkenti Bakü'ye girmesiyle gerçekleştirilen katliamdır. Katliamda 132 kişi öldürülmüş, 700 kişi de yaralanmıştır.

Karabağ'ın Sessiz Çılgılığı: TRT tarafından 2015 yılında hazırlanan bir belgeseldir. Belgesel, Azerbaycan'ın Ermenistan işgali altındaki Yukarı Karabağ bölgesinde Ermenilerin yaptıkları katliamları anlatmaktadır.

Karaçay Türkleri Sürgünü: SSCB tarafından 2 Kasım 1943 tarihinde Karaçay Türklerinin öz yurtlarından Türkistan ve Sibirya'ya sürgün edilmesi olayıdır. 30.000 Karaçay Türk'ü sürgün yolunda hayatını kaybetmiştir.

Karakilise Köyü Katliamı: 1921 yılında Ermeni çetelerinin Erzurum'un Karakilise (Dikili) köyünde yaptığı katliamdır. Katliamda 6 bin kişi vahşice katledilmiştir.

Karatepe Katliamı: 18 Şubat 1922 akşamı, Aydın Karatepe Köyü'nde Yunan işgali süresince bölgede gerçekleştirilen en büyük sivil katliam olarak kayıtlara geçmiştir. Köydeki evlerin dağılık oluşu ve savaş sırasında kayıtların sağlıklı tutulmaması gibi sebeplerle, katliamda ne kadar insanımızın şehit edildiği kesin olarak belirlenemese de, resmi belgelere ve tanıkların anlatımlarına göre, hayatını kaybedenlerin sayısının 200'ün üzerinde olduğu saptanmıştır.

Karatepe Ağdı:

“Onlar;

Karatepeli analar, babalar, genç kızlar,

Bebekler, çocuklar, yaşlılar,

Yüzlerce can,

Yunan askerlerince katledildiler.

Yanmış, parçalanmış bedenleri ile

Bu topraklarda,

Sonsuzluk uykusuna yattılar.”

Kareklas Olayı: 1927 yılında yaşanan bir olaydır. Rum toplum bilincine işleyen Türk düşmanlığını kanıtlayan ibret verici bir belge niteliğindedir. 1927 yılında Hacı Halil adındaki bir Türk'ü öldüren Jambo adlı Rum'u, kaçtığı Atina'dan Kıbrıs'a getirmekle görevlendirilen Kareklas adlı polis memurunun “Türk öldürmek suç değildir!” diyen Rumların Jambo'yu nasıl koruduğunu bir raporla anlattığı olaydır.

Karlag Toplama Kampı: Stalin döneminde SSCB tarafından halk düşmanı olarak gösterilen Türklerin eşlerinin ve ailesinde bulunan birinci derece yakın kadın akrabalarının tutulduğu bir toplama, işkence kampıdır. Karlag Kampında tutuklu bulunan kadın sayısının 17 bini bulunduğu bilinmektedir.

Kars Katliamı: Mart 1915'de Kars civarında Ermenilerin Türklere yaptığı katliamdır. Muhtelif işkenceler ile 85 hane halkı yok edilmiştir.

Kaşgar Katliamı: 2013 yılı yazında Kaşgar bölgesinde İslami hassasiyetleriyle tanınan ve çevresinde sevilen, sayılan bir aile, kadınların başörtülerini çıkartmasını reddetmeleri üzerine ayrılıkçı terörist damgasıyla evlerinde diri diri yakılmıştır. Akabinde Karılık'ta (Kargalık yakınlarında) işgalci, katil Çin yönetimi insansız hava araçları ile, silahsız ve savunmasız bir grup Uygur gencini vahşice açılan ateşle katletmiştir. Manzara o kadar korkunç olmuştur ki, şehit gençlerin kimlikleri ancak et parçalarının DNA analizi sonucu tespit edilebilmiştir.

Katliam: Topluca öldürme, kırım, soykırım.

Kayıp Şahıslar Komitesi: 1981 yılında KKTC’de kurulan bir komitedir. Komitenin amacı Rumlar tarafından katledildiği bilinen ama kanıtlanamayan ve yeri tespit edilemeyen Türklerin naaşlarına ulaşmak ve kimlik tespiti yapmaktır.

Kazakistan’da Yapay Açlık:1921-1923 yılları arasında Sovyet coğrafyasında büyük bir yapay açlık felaketi yaşanmıştır. 1920’li yılların başındaki bu açlık, daha çok Kırım, Ukrayna, İdil-Ural bölgesi ile Kazakistan’ı etkilemiştir. Kazakistan’da yaşanan açlık felaketi sonucunda 2.230.000 Kazak Türk’ü hayatını kaybetmiştir.

Kazım Karabekir: Kut’ül Amare Fatih, Alçı Tepe Kahramanı ve Kafkas Cephesinin şanlı kumandanlarından. 1. Kafkas Kolordu Komutanı olarak Erzincan, Erzurum, Kars ve Sarıkamış’ı Ermenilerin işgalinden kurtarmış ve bu bölgelerde, Ermenilerin Türk halkına yaptıkları katliamları daha da büyümeden engellemiştir.

Keçidere Köyü Katliamı: Bulgarların, Bulgar bağımsızlık hareketi sırasında Balkanlarda yaşayan Türklere yaptığı bir katliamdır. Katliamda 11 masum Türk sadece Türk oldukları için vahşice katledilmiştir.

Kefensiz Gömülenler: Özbek yazar Şükrullah Yusuf tarafından yazılmış bir kitaptır. Yazar kitapta Sovyet sürgün kamplarında, hapishanelerinde ve KGB sorgu ve işkencelerinde yaşadıklarını, yaşananları ve çetelesi tutulamayacak kadar sayısız ölümleri anlatmıştır.

Kemik Dökülen Dere/ Karabağ Hikâyeleri: Ali Sahip Eroğul tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Karabağ’da yaşanan katliamlar ve ardında bıraktığı insanların gerçek hikâyelerinden yola çıkılarak yazılmış bir kitaptır.

Kendi Kendine Defin: Çinlilerin uyguladığı bir işkence türüdür. Mahkûm, kendi mezarı kazdırıldıktan sonra o çukura atılır ve üzerine toprak atılarak diri diri gömülür.

Kerkük Katliamı: Türkmenlere yönelik en büyük katliamdır. 14 Temmuz 1959’da gerçekleştirilmiştir. General Abdülkerim Kassem’in iktidara gelişi için yapılan kutlamalar sırasında Kerkük’te bulunan Türkmenler, silahlı Kürt grupları tarafından katledilmiştir.

KGB: SSCB’nin gizli servisidir. Türklere yapılan katliamlar, sürgünler ve işkencelerin NKVD adlı teşkilatla birlikte başkahramanıdır.

Kıbrıs Katliamı: Kıbrıs’ın Yunanistan’a bağlanması için Rumlar tarafından adadaki masum Türk nüfusuna yapılan katliamdır. Rumlar tarafından katledilen Türklerin toplam sayısı 243’tür. Kayıp sayısı 803, yaralı 3500, sakat ise 280 kişidir. Katliamlara maruz kalan Türkler, yaşadıkları 103 karma köyü terk etmek zorunda kalmışlardır. Büyük ölçüde, mal, malzeme, araç ve gereç kaybına da uğramışlardır.

Kıbrıs’ta 1974’te Göz Ardı Edilenler: Rum yazar Panikos Neokleus tarafından yazılan ve 1974 yılında Kıbrıs’ta bulunan Rum askerlerinin anıla-

rından oluşan bir kitaptır. Kitapta Rum askerlerinin Türklere yaptıkları katliamları itiraf ettikleri bölümler de yer almaktadır.

1931 Olayı: Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması için başlatılan ayaklanmadır. Yunan Konsolosu Kyrou'nun kışkırtmalarıyla "Milli kurtuluşumuz Yunanistan'la birleşmektir." diyen Papaz Nikodimos'un peşine takılan Rumlar, ilhak sloganları atarak hükümet binalarına saldırmış ve Vali Konağı'nı yakmışlardır. Saldırıda 7 Türk ölmüş, 67 Türk ise yaralanmıştır.

Kırım Belgeseli: Ukrayna asıllı yönetmen Kseniya Jornokley'in Kırım ve Kırım Tatarları hakkında çektiği kısa metrajlı belgesel filmidir. Belgeselde Kırım Sürgünü ve üç nesil Kırım Tatarları anlatılmaktadır. Belgesel 2015 Cannes Film Festivalinde gösterime çıkarılmıştır.

Kırım Kan Ağlıyor: Yavuz Bahadıroğlu'nun kaleme aldığı tarihi bir romandır. Romanda Kırım sürgünü ve Kırım'da kalan Türklerin yaşadıkları acı olaylar anlatılmaktadır.

Kırım Köyü Katliamı: 9 Temmuz 1989'de Diyarbakır'ın Hani ilçesinin Kırım Köyü'ne baskın düzenleyen PKK'lı teröristlerin, 3 yaşındaki bir kız çocuğunu ve ailesini vahşice öldürdüğü katliamdır.

Kırım Sürgünü: 2. Dünya Savaşı sonunda SSCB lideri Stalin'in Almanlara yardım ettikleri gerekçesi ile 18 Mayıs 1944 gecesi, vagonlara doldurularak, 423.100 Türk'ü SSCB'nin çeşitli bölgelerine sürgün ettiği olaydır. Ağır yolculuk koşullarına dayanamayan 195.371 kişi hayatını kaybetmiştir. Özbekistan'a sürülen Kırım Tatarlarından 10.105 kişi açlıktan ölmüş. NKVD verilerine göre ise yaklaşık 30.000 (% 20) kişi, bir buçuk yıl içinde sürgünde ölmüştür.

Kırımlı: 2. Dünya Savaşı sırasında Kırımlı Türklerin yaşadığı acıları anlatan bir filmidir. Film Cengiz Dağcı'nın "Korkunç Yıllar" romanından uyarlanmıştır.

"Kırımöğlü: Bir Halkın Mücadelesi" Belgeseli: Türkiye Devlet Televizyonunun Kırım Tatarları ile ilgili hazırladıkları dev bir belgeseldir. Belgeselde Kırım Tatarlarının 18 Mayıs 1944 senesinde Vatanları Kırım'dan topyekûn sürgün edilmeleri, olağanüstü bir mücadeleyle vatanları Kırım'a dönmeleri ve bu mücadelenin en önemli lideri olan Mustafa Abdülcemil Kırımhoğlu'nun hayatı ve mücadelesi anlatılır. 30'ar dakikalık 9 bölümden oluşan belgeselin tanıtım ve yayın hazırlıklarının tamamlanmasının ardından 2015 yılının Ekim ayından itibaren TRT ekranlarında seyirci ile buluşması planlanmaktadır.

Kırşehirli Şehit Seyfi: 1915 yılında Ermenilerin çıkardıkları Zeytun İsyanında şehit edilen bir Türk askeridir. Kırşehirli Şehit Seyfi için söylenen ağıt şöyledir: (bkz: Zeytun İsyanı)

*Maraş Maraş derler bu nasıl Maraş
İçerime düştü bir korlu ataş
Zeytun dağlarında can veren gardaş*

*Uyan diyom Seyfi oğlan uyanmaz
Seyfi derler şu oğlanın adına
Ermanı pusu kurmuş Zeytun dağına
Dizlerine vurur gelin Fadime
Uyan derim koçak Seyfi'm uyanmaz
Sağımı solumu duişmanlar sardı
şu gavur Ermanı canımı aldı
İki aylık yavrusu babasız kaldı
Uyan derim Seyfi Bey'im uyanmaz*

Koçgiri İsyanı: 1921 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ne karşı Koçgiri, Pezgavır, Maksudan, Aslanan, Kurmeşan, Parçikan, Canbegan, İzol ve Giniyan gibi Kürt aşiretlerinin çıkardığı bir isyandır. İsyancıların amacı Diyarbakır, Van, Bitlis, Elazığ, Dersim ve Koçgiri'den oluşan bağımsız Kürt devletini kurmaktır. İsyancılar Temmuz ayında, Zara'nın Çulfa Ali karakoluna ve şadan aşiret reisi Paşo da Refahiye'ye saldırmışlardır. İsyan devlet tarafından bastırılmıştır ama bölgede yüzlerce masum sivilin hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. İsyancılar tarafından sivil can kayıpları ile birlikte bölge halkına maddi kayıplar da verilmiştir.

Kolay Doğum: Çinlilerin uyguladığı bir işkence türüdür. Toprak sahibi hamile kadınları sırt üstü yatırıp, üzerine birisi veya bizzat kocasını çıkarıp, çiğnetmek suretiyle öldürmekte kullanılan işkence türüdür.

Kolokotrones: Tripolitza'da (Tripoliçe) gerçekleştirilen, üç gün üç gece boyunca Türklerin soykırımı tabi tutulduğu isyanın liderlerindedir. Kolokotrones'in "Kasabaya girdiğimde yukarı hisar kapısından başlayarak atımın ayağı hiç yere değmedi." dediği nakledilmektedir. Böyle diyerek ilerlediği zafer kutlama yolunun, Müslüman cesetlerinden meydana gelen bir örtüyle döşendiği kastedilmiştir.

Komutan Hamazasp: Taşnak çeteleri komutanıdır. Azerbaycan bölgesinde ve Doğu Anadolu'da yapılan birçok katliamın başında bulunmuş bir canidir.

Kosova Katliamı: 1913 yılında 25 bin Türk, Kosova'da Sırplar tarafından katledilmiştir.

Kozluca Köyü Katliamı: Tarihte 93 harbi olarak bilinen Osmanlı-Rus savaşının yaşandığı dönemde Balkanlarda, Bulgarların Kozluca köyünde yaptığı katliamdır. Katliamda 18 Türk öldürölmüş ve cesetleri yakılmıştır.

Körtel Köyü Katliamı: Maraş'a bağlı Körtel Köyünde Ermenilerin yaptığı katliamdır. Körtel köyünü basarak 57 evi yakan Ermeniler onlarca Türk'ü katletmişlerdir.

Kuba Katliamı: Taşnaklar ve Bolşevikler tarafından 1918 yılında Azerbaycan Kuba şehrinde Yahudi ve Azerilere karşı yapılan katliamdır. Ermeni Hamazasp'ın rehberlik ettiği silahlı gruplar, 122 köyü tümüyle yık-

miş, kent merkezi dâhil olmak üzere 380 aileyi evleriyle birlikte yakmıştır. Katliamda 400 Türk, 81 Yahudi öldürülmüştür.

Kuba Toplu Mezarlığı: 1918 yılında Azerbaycan'ın Kuba şehrinde yapılan katliamda 400 kişinin toplu olarak gömüldüğü mezarlıktır.

Kurşunlanan Türkoloji: Türklük Bilimi (Türkoloji) çalışmalarına ömrünü adanmış Prof. Dr. Ahmet Buran tarafından baskı ve soykırım yıllarına ait yüzlerce kaynaktan yararlanılarak hazırlanmış bir kitaptır. Kitapta Türklerle yapılan soykırımlar yakın plana alınmakta ve incelenmektedir.

Kurt Seyit ve Şura: Nermin Bezmen tarafından kaleme alınmış tarihi bir romandır. Roman, bir aşk hikâyesinin yanında o dönem Kırım'da yaşanan savaşı ve Kırım Türklerinin yaşadıkları acıları gözler önüne serer.

Kuteybe Bin Müslim: Muaviye dönemi komutanlarından. Binlerce Türk'ü katletmesi ile bilinir.

L

Lahey Hocalı Soykırım Anıtı: Ermeni askerlerinin 1992'de Azerbaycan'ın Hocalı kasabasında gerçekleştirdikleri Hocalı Katliamının unutulmaması için Hollanda Lahey'de 2007 yılında yaptırılan bir soykırım anıtıdır. (bkz: Hocalı Soykırımı)

Lenin: Rus Komünist Partisinin kurucusu, sosyalist fikirlerin ilk tatbikçisi, yazar, ihtilalci ve diktatördür. Asıl adı Vladimir İlyiç Ulyanov'dur. "Lenin" lakabını Rus Komünist İhtilâlinde almıştır. Milyonlarca Türk'ün öldürülmesi emrini vermiştir. Stalin'in önünü açtığı ve Türk kıyımının öncüsü olduğu bilinmektedir. 20. Yüzyılın soykırımcılar listesinde Mao Zedung ve Stalin'den sonra üçüncülük kürsüsünü işgal eden eli kanlı lideridir.

Levi Baskını: Mayıs 1924'de İngiliz kuvvetleri ile lejyoner Tiyari Levi askerlerinin Kerkük' de yaptıkları katliamdır. Olaylar sırasında 280 Türkmen şehit edilmiştir.

Levon Ekmekçiyan: ASALA mensubu Ermeni bir militandır. 7 Ağustos 1982 tarihinde 9 kişinin yaşamını yitirdiği 72 kişinin ise yaralandığı Esenboğa Havalimanı'nın bombalanması olayının faillerindendir. Güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucu eylemi gerçekleştirdiği Zohrab Sarkisyan adlı örgüt üyesi ölü, kendisi ise yaralı olarak ele geçirilmiş ve tedavisinin ardından Mamak Askeri Cezaevi'ne gönderilmiştir. Yargılamasının ardından 7 Eylül 1982'de idam cezasına çarptırılan Ekmekçiyan 28 Ocak 1983'te Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde asılarak idam edilmiştir. (bkz: ASALA)

Levon Panos Dabağyan: Ermeni asıllı araştırmacı ve yazardır. Alparslan Türkeş ve Milliyetçi Hareket Partisi ile ilgili kitap yazan ilk Ermenidir. Türk tarihinde Ermenilere yapılmış bir soykırımın olmadığını savunmaktadır. Dabağyan 2005 yılında Ankara'da yapılan Türk Metal-İş Sendikası ve Ulusal Güvenlik Stratejileri Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen "Her Yönüyle Ermeni Sorunu ve Tarihi Gerçekler" konferansında "Bugün bir Türkiye-Ermenistan savaşı çıksa, kesinlikle Türk cephesinde yer alır ve Er-

menistan'a karşı savaşırdım. Ermenistan'ın toprak taleplerinin arkasında, aslında bir Ermeni devleti kurmak değil, büyük İsrail'i gerçekleştirmek emeli yatmaktadır." diye konuşmuştur.

M

Mağcan Cumabay: Kazakların ve bütün Türkistanlıların milli şairidir. Şiirleri toplu olarak 1923 yılında Taşkent'te yayınlanmıştır. Ateşli bir Türk milliyetçisi olması, Rus yönetiminin çok şiddetli baskılarına maruz kalmasına sebep olmuştur. Bu yüzden Mağcan, şiirlerinde Türklerden ve Ruslardan bahsederken, onları anlatmak için kün men tün (gündüz ve gece) gibi semboller kullanmak zorunda kalmıştır. Ona göre, Türkler aydınlığı, gündüzü; Ruslar ise gece karanlığını, uğursuzluğu temsil ederler. Cumabay, SSCB tarafından Japon ajanı olmakla suçlanmış, sürgüne gönderilmiş ve ağır işkenceler sonucunda şehit olmuştur.

Mağcan: Türk edebiyatının büyük isimlerinden, 1919'da Türk Kurtuluş Savaşı'na açıktan destek veren ve şiirler yazan, 1938 yılında Stalin tarafından idam edilen, Kazak şair Mağcan Cumabay'ın anısına hazırlanan filmidir.

Makedonya Katliamı: 1912 yılında Bulgar çetelerinin Makedonya'da yaptığı katliamdır. Kasım 1912'de günümüzde Makedonya'da bulunan Strumica kentinde Bulgarlar, otuz kadar Müslüman Türk'ü öldürdü. Yine 1912 yılının sonlarında Bulgarlar Makedonya'da bulunan Müslümanlara ve Türklere karşı bir ay süren bir katliam yaptı. Katliamda 4 bin kişi öldürdü.

Mart Olayları: 30 Mart 1918 - 3 Nisan 1918 tarihleri arasında Bakü şehri ve civarında Bakü Sovyeti ve Ermeni Devrimci Federasyonu kuvvetleri ile Müsavat Partisi ve Kafkas Süvari Tümeni arasında meydana gelen çatışma sırasında Azeri sivillere yönelik katliam yaşanmış ve olayların sonucunda Azeri ve diğer Müslüman halk mensuplarından 3.000 ile 12.000 kişi arasında Azerbaycan Türk'ü öldürülmüştür.

Mavi Alay: Türkiye Cumhuriyeti'nin önerisiyle, 2. Dünya Savaşı'nda Almanya için, SSCB'ye karşı savaşan Kırım Türklerinin oluşturduğu 8 bin kişilik ordudur.

Mavi Kelebekler: Sinevizyon Yapım tarafından yapılan ve Bosna Savaşı dönemini anlatan Türk televizyon dizisidir. Dizi 1992'de başlayan Bosna Savaşı'nda Boşnak halkın yaşadığı acıları anlatmaktadır. Dizi başlamadan önce ekranda "Avrupa'nın ortasında ama insanlıktan çok uzakta, tüm dünyanın gözleri önünde yaşanan soykırımda hayatını kaybeden Boşnak Halkı'nın aziz anısına..." içerikli bir ekran yazısı belirir.

Mavi Kelebeklerin İzinde: Her yıl 11 Temmuz'da TRT'nin Srebrenitsa Katliamı anısına yayınladığı belgeseldir. Adını sadece toplu mezarların üstünde açan ve yalnızca bu ölüm çiçeklerinin etrafında olan kelebeklerden alır.

Maxim Gorki: Ünlü bir Rus yazardır. Maxim Gorki, Lenin'in devrimi sırasında acımasızlığına şahit olduğu bazı yöntemleri şöyle anlatır: "Lenin'in talimatları Bolşevik militanlar tarafından büyük bir zevkle yerine getiriliyordu. Hatta militanlar, özel vahşet stilleri geliştirmişlerdi. Tambov'da komünistler, tutsaklarını sol el ve sol ayaklarından toprağın bir metre yukarısında, ağaçlara demiryolu çivileri ile mıhlıyorlardı ve bu insanların acı çekmesini bilerek izliyorlardı. Bir esirin midasını açıp küçük bağırsağını alıyorlar ve bir ağaca çiviliyorlardı ve bağırsağın çözülmesini izliyorlardı. Yakaladıkları görevlileri soyup omuzlarından itibaren derilerini yüzüyorlardı. ..."

Mayıs 1924 Kerkük Katliamı: 4 Mayıs 1924 tarihinde Kerkük'te İngiliz askerlerinin gerçekleştirdiği katliamdır. Katliamda 280 Türkmen şehit edilmiştir.

Mehmed Emin Resulzade: Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı olmanın yanında Müsavat Partisi'nin de ilk lideridir.

Mehmet Celal Bucak: Adalet Partisi Şanlıurfa milletvekilidir. 1979 yılında PKK terör örgütü tarafından Mehmet Celal Bucak'ın evine baskın düzenlemiştir. Saldırıda Bucak yaralanmış, sekiz yaşındaki oğlu yaşamını yitirmiştir.

Mehmet Cemal Azmi Bey: Osmanlı devlet adamıdır. I. Dünya Savaşı sırasında olağanüstü sivil ve askeri yetkilerle Trabzon valisi olarak görev yapmıştır. Cemal Azmi Bey, Rus donanmasının Trabzon'u bombalamasına karşı durmuş, Türk ordusuna erzak sağlamak ve Türk ahaliyi Ermeni çetelerin saldırılarından korumak için büyük çaba göstermiştir. Cemal Azmi Bey, Ermeni komitacıların düzenlediği bir suikast sonucu Berlin'de öldürülmüştür.

Men Are Like That (İnsanlar Böyledir): 1928 yılında ABD Indianapolis'te 'The Bobbs - Merrill Company' yayınevi tarafından yayınlanan Amerikalı Leonard Ramsden Hartill'in Rus ve Ermeni ordusunda subaylık yapmış, Kars çevresinde Türklere yönelik katliam hareketlerini yönetmiş, Ohanes Apresyan isimli Ermeni'nin hatıralarını anlattığı kitaptır. Men Are Like That (İnsanlar Böyledir) isimli kitapta Kars ve çevresindeki Türk Katliamı şöyle anlatılır: "...Tatarların kaçmalarına imkân verecek yolları ve dağ geçitlerini tutarak kapattık. Hemen yok etme işine giriştik. Birliklerimiz birbiri ardına köyleri kuşatıyorlardı. Topçu ateşi ile izbe köy evleri taş ve toprak yığınları hâline getiriliyor ve köylüler köyde barınamaz bir hale gelip köy dışındaki kırlara kaçmaya başlayınca da tüfek mermileri ve süngülerle işlerini tamamlıyorduk. Hiç şüphesiz ki Tatarların bazıları kaçabildiler. Bunlar ya dağlarda kendilerine sığınacak bir yer bulabildiler veyahut da sınırı aşıp Türkiye'ye kaçtılar. Geri kalanlar ise tamamen öldürüldü. Böylece Rus Ermenistanı'nın Nahcivan'dan Ahılkelek'e kadar olan bütün sınır bölgesi, Ağrı Dağı'nın eteğindeki sıcak ovalardan kuzeydeki soğuk dağ yaylalarına

kadar her yer, yerle bir edilmiş, Tatar köylerinin dilsiz kalmış harabeleri ile doldu. Şimdi bu köylerde, buralarda kalmış ölü insanların kemiklerini bulmak için giren kurt ve çakalların ulularından başka bir ses duyulmaz.”

Menemen Katliamı: 16-17 Haziran 1919'da İzmir Menemen'de Yunan askerlerinin Türklere yaptığı katliamdır. Katliamda Avrupa kaynaklarına göre en az 200 Türk ölmüş ve 200'den fazla Türk de yaralanmıştır. Bazı Türk kaynakları ise ölü sayısının 1000 civarında olduğunu belirtmiştir.

Misak Torlakyan: Azerbaycan Cumhuriyetinin ilk İçişleri Bakanlarından Behbut Han Cevanşir'i şehit eden eli kanlı bir Ermeni militandır. Torlakyan, Behbut Han Cevanşir'i şehit etmesinin hemen ardından yakalanır. Yargılama sonucunda suçlu bulunması gerekirken İngilizlerin mahkemeye uyguladığı baskı sonucu “Hastadır, cezai ehliyeti yoktur.” sahte raporuyla serbest bırakılır. (bkz: Behbut Han Cevanşir)

Mistras Katliamı: Yunanlılar, 1770 yılında Mistras kentinde 400 Türk'ü öldürmüştür. Türk çocukları, minarelere çıkarılıp aşağıya atılmışlardır.

Mora Yarımadası Katliamı: Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanması ile birlikte Mora Yarımadası'nda yaşayan Türkler, büyük zulüm görmüş ve kaçma fırsatı bulamayan 20 bin Türk hunharca katledilmiştir.

Muflis köyü Katliamı: Bulgarların, Bulgar bağımsızlık hareketi sırasında Balkanlarda yaşayan Türklere yaptığı bir katliamdır. İngiliz raporlarına göre Kızanlık yakınlarındaki Muflis köyünde, Rus ve Bulgarlardan oluşan bir grup tarafından 127 kişi öldürülmek üzere kaçırılmış, 20'den fazla kişi kaçsa da kalanlar öldürülmüştür. Osmanlı kaynakları ise öldürülenlerin sayısını yaklaşık 400 olarak vermektedir.

Muratağa, Sandallar ve Atlılar Katliamı: 14 Ağustos 1974 tarihinde EOKA-B tarafından Kıbrıs'ın Muratağa, Sandallar ve Atlılar köylerinde Kıbrıs Türklerine karşı gerçekleştirilen katliamdır. Katliamda en genci 16 günlük, en yaşlısı ise 95 yaşında olmak üzere 126 Türk öldürülmüştür.

Muratlı Köyü Katliamı: 1920 yılında Boğaziçi Beykoz'a bağlı Muratlı köyünde Yunanlıların yaptığı katliamdır. Köy halkı çeşitli işkenceler yapılarak öldürülmüştür. Şehit sayısı net olarak bilinmemektedir.

Muş Katliamı: 1915 yılında Ermeni çeteleri tarafından Muş'ta yapılan katliamdır. Katliamda 800 kişi hayatını kaybetmiştir.

Müküs Katliamı: 1915 yılında Ermeni çeteleri tarafından Türklere yapılan katliamdır. Katliamda 126 kişi katledilmiştir.

Müsavi Taksimi: Çinlilerin uyguladığı bir işkence türüdür. Mahkûmların bir ayağını bir öküze, diğer ayağını ikinci bir öküze ya da ata bağlayıp bu hayvanları aksi istikamete koşturup mahkûmu parçalamak suretiyle yapılan işkencenin adıdır.

Müttefik Heyeti: 1920 yılında Yunan katliamlarını soruşturmak için yabancılardan oluşturulan bir araştırma heyetidir.

N

Nahçıvan Katliamı: 1915 yılında Nahçıvan'da Ermeniler tarafından yapılan katliamlardır. Katliamda 4 bin kişi hayatını kaybetmiştir.

Nargin Adası: Sarıkamış Harekatı'nda Ruslara esir düşen Türk askerlerinin tutulduğu Hazar Denizinde yer alan bir toplama kampıdır. Hazar Denizi'ndeki Nargin Adası'na götürülen binlerce Türk'ün açlık ve işkence sonucu öldüğüyle ilgili kayıtlar, 92 yıl sonra KGB'nin arşivinden çıkmıştır. KGB arşivindeki belgelerde Türk esirlerin çoğunun, susuzluktan, yılanların zehirlenmesi ve Rusların kurşuna dizmesiyle şehit olduğu açıkça yer almaktadır. KGB tarafından propaganda amaçlı çekilen kayıtlarda, 10-15 kişilik gruplar hâlinde ortada bulunan bir tencereden yemeklerini yiyen, açlık ve ağır kış şartlarına dayanamadıkları için hafızalarını ve sağlıklarını kaybettiği anlaşılan ve sağa sola sallanarak yürüyen esirlerin görüntüleri yer almaktadır.

Navarin Katliamı: Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanması sırasında yaşanan katliamlar dizisinin bir parçası olan bir katliamdır. Katliam 19 Ağustos 1821 günü Mora Yarımadası'ndaki Navarin şehrinde gerçekleşmiş ve yaklaşık 3 bin Türk katledilmiştir.

Nemesis Operasyonu: Taşnak Partisi'nin düzenlediği silahlı saldırı eylemidir. Operasyonlar, Ermeni Tehciri kararının alınmasını sağlayan devlet adamlarını hedef almıştır. Öldürülen kişilerin arasında, Osmanlı İmparatorluğu'ndan ve Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nden devlet adamları bulunmaktadır. Operasyon adını, Yunan mitolojisindeki intikam tanrıçası "Nemesis"ten almıştır. (bkz: Taşnak-Sutyun Komitesi)

Neo-Nazizm: II. Dünya Savaşı'ndan sonra nasyonal sosyalizmi yeniden canlandırmak ve bu amaçla nasyonal sosyalist yönetimleri demokratik veya silahlı yollarla başa geçirmeyi hedefleyen veyahut nasyonal sosyalizmi savunan tüm siyasi hareket ve düşüncelere verilen ortak isimdir. Alman Neo-Naziler, radikal Alman milliyetçisi ve ırkçı düşünüşe bağlıdır. Almanya'da Türklerin çoğunluğunu oluşturduğu göçmen vatandaşlara karşıdır ve Almanya'dan gitmelerini istemektedirler. Türklere yönelik birçok saldırı düzenleyen Neo-Naziler, Solingen Faciasında 5, 2000-2006 yılları arasındaki Neonazi Seri Cinayetlerinde ise 8 Türk'ü vahşice katletmişlerdir.

Nisan İsyanı: Nisan 1876'da Bulgarların Osmanlı Devletine karşı başlattıkları isyandır. İsyân sırasında bölgede yaşayan Türk halkına büyük bir katliam yapılmıştır. Tarihçilere göre bölgede yüzlerce Türk Bulgarlar tarafından vahşice katledilmiştir.

NKVD: Türkçe açılımı; İçişleri Halk Komiserliği'dir. Sovyetler Birliği'nin gizli polis teşkilatıdır. Katyn Katliamı, Holodomor Felaketi, Çontaş katliamı ve daha nice Türk soykırımında icracı teşkilattır.

Nusaybin Katliamı: 10 Mayıs 1988'de Mardin'in Nusaybin ilçesinde, PKK terör örgütünün 15 Türk vatandaşını kadın çocuk demeden vahşice öl-

dürdüğü katliamdır. Katliamda bir bebek beşiğinde uyurken vahşice katledilmiştir.

O

Orly Havalimanı Saldırısı: Ermeni terör örgütü ASALA tarafından 15 Temmuz 1983'te Türk Hava Yolları'nın Paris Orly Havalimanındaki bürosuna karşı gerçekleştirdiği terör saldırısıdır. Olayda patlatılan bomba ile ikisi Türk, dördü Fransız, biri Amerikalı ve biri İsveçli olmak üzere sekiz kişi ölmüş, 28'i Türk olmak üzere 55 kişi de yaralanmıştır. Olayla ilgili Fransız polisi 29 yaşındaki Suriyeli Ermeni Varujan Garabedyan'ı tutuklamıştır. Sanık kendisinin ASALA örgütünün Fransız bölümünün başkanı olduğunu söylemiş ve bombayı Orly Havalimanına yerleştirdiğini itiraf etmiştir.(bkz: ASALA)

Ortabağ Katliamı: PKK'nın 23 Ocak 1987'de Şırnak ilinin Uludere ilçesine bağlı Ortabağ köyüne gerçekleştirdiği bombalı saldırıdır. Saldırı, Ortabağ köyündeki düğün evinde meydana gelmiştir. Teröristler düğün sürerken evin damına çıkarak bacadan el bombaları atmışlardır. Saldırıda hayatını kaybeden 8 kişiden 2'si çocuk, 4'ü kadındır. Saldırıdan 15 kişi yaralı olarak kurtulmuştur.

Osman Batur: Doğu Türkistan'ın bağımsızlığı için mücadele etmiş olan direnişçi bir liderdir. 20. yüzyılın ilk yarısında Çinliler ve Ruslara karşı bağımsızlık mücadelesi vermiştir. 1951 yılında Çinliler tarafından idam edilmiştir.

Ölüm ve Sürgün: ABD'li tarih profesörü Justin McCharty tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Kitapta Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü ile birlikte ardında bıraktığı topraklarda kalan Türk ve Müslüman halka yapılan etnik kıyım anlatılmaktadır.

Örümce Köyü Katliamı: 1920 yılında Yunanlıların Anadolu'da yaptıkları katliamdır. 20'den fazla günahsız Türk, iplere bağlanarak yerde sürüklenmiş ve bıçaklanmıştır.

P

Panikos Neokleus: Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında askerlik yapan Rumların anılarının derlendiği "Kıbrıs'ta 1974'te Göz Ardı Edilenler" adlı kitabın yazarıdır.

Paralimni Katliamı: 1964 yılında Kıbrıs Mağusa limanında işçi olarak çalışan 13 Kıbrıslı Türk'ün Kıbrıslı Rumlar tarafından öldürüldüğü katliamdır. Katliama ait toplu mezar, 2015 yılının şubat ayında tespit edilmiş ve kimlik belirleme çalışmalarına başlanmıştır.

Pasinler Katliamı: 8 Mayıs 1916'da Erzurum Pasinler'de Ermenilerin yaptığı katliamdır. 2 bin kişi vahşi bir şekilde katledilmiştir.

Peçenek Katliamı: 10 Temmuz 1987 yılında Şırnak'ın İdil ilçesine bağlı Peçenek köyü PKK tarafından basılmış, kadın, çocuk ayırmaksızın 17 kişi kurşuna dizilmek suretiyle vahşice katledilmiştir.

Petrova Katliamı: Bulgarlar tarafından Balkanlarda yapılmış bir katliamdır. Bulgarlar bir Türk kızına, annesinin gözü önünde tecavüz etmiş, buna dayanamayan anne can havliyle bir Bulgar'ın silahını alarak ateş etmiştir. Annenin ateş etmesi umumi bir katliama sebep olmuştur. Köyde bulunan bütün kadınlar ve çocuklar Bulgarlar tarafından bir kahveye kapatılmış ve yakılarak öldürülmüştür.

Pınarcık Katliamı: 20 Haziran 1987 tarihinde PKK militanlarının Mardin'in Ömerli ilçesine bağlı Pınarcık köyünde gece baskını sonucu yaptıkları katliamdır. 16 çocuk, 6 erkek, 8 kadın, toplam 30 kişi katliamda yaşamını yitirmiştir. Katliam 30 bin şehitli sürecin gerçek anlamda yankı uyandıran ilk eylemlerindendir

Pınarcık Katliamı: PKK terör örgütünün 20 Haziran 1987'de Mardin'in Ömerli ilçesindeki geçici köy korucusu ailelerin yoğunlukta olduğu Pınarcık köyünde 16'sı çocuk 30 kişiyi öldürdüğü katliamdır. PKK'lılar saldırının ardından olay yerine PKK'ya bağlı Kürdistan Ulusal Kurtuluş Ordusu (ARGK) imzalı şu bildiriye bırakmışlardır. "Kürdistan'a ve Kürtlüğe düşman faşist Türk sömürgeciliğinin beş paralık uşağı ajan milis çete başları. Halk kurtuluş kuvvetlerinin kurşunlarından hiçbir güç sizi kurtaramaz. Halka karşı daha fazla suç işlemeyen Kürdistan Ulusal Kurtuluş Ordusu'na teslim olun. Halktan af dileyin. Suçlarınızın hesabını verin."

PKK: Türkçe açılımı; Kürdistan İşçi Partisidir. Türkiye'nin doğu ve güneydoğusu, Irak'ın kuzeyi, Suriye'nin kuzeydoğusu ve İran'ın kuzeybatısını kapsayan bölgede bir Kürt devleti kurmayı amaçlayan ve bu amaçla söz konusu toprakların Türkiye sınırları içinde kalan kısmına sahip olabilmek için güvenlik güçleri, köy korucuları ve sivillere karşı eylem yapan yasadışı silahlı bir terör örgütüdür. 1974 yılında Abdullah Öcalan tarafından kurulan PKK'nın ideolojisi, Marksizm-Leninizm üzerine kuruludur. PKK, ASALA terör örgütünün devamı olarak görülmektedir. Örgüt Kürt adını kullanmakla birlikte bir Ermeni terör örgütüdür ve nihai amacı Kürdistan diye nitelediği toprakları Ermenistan'a bağlamaktır. Terör örgütü yaklaşık 40 bin Türk vatandaşını öldürmüştür.

Pusu ve Katliamların Kronolojisi: Ümit Özdağ tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Kitapta eli kanlı terör örgütü PKK'nın yaptığı katliamlarda şehit edilen silahsız insanlarımızın hikâyeleri anlatılır.

R

Rabia Kadir: Uygur halkının insan hakları için mücadele eden kadın lideridir. 2005 yılından bu yana ABD'de yaşamakta ve Uygurların sesini dünyaya duyurmaya çalışmaktadır. 2006'da Dünya Uygur Kurultayı (WUC) Başkanı seçilmiştir. 2006'nın Kasım ayında Münih'te yeni kurulan Dünya Uygur Kurultayı'nın (WUC) başkanı ilan edilmiştir. 2004 yılında Norveç'te, insan hakları için savaştan dolayı Thorolf - Rafto Ödülü'nü almıştır.

Türkiye Cumhuriyeti tarafından sığınma talebi geri çevrildiği için ABD’de yaşamaktadır.

Rauf Denktaş: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanıdır. Kıbrıs'ta Rumlarca yapılan Türk soykırımını önlemeye çalışan Türk Mukavemet Gücü'nün kurucularındandır.

Richard Pipes: Amerikalı bir tarihçidir. Tarihçi Richard Pipes, gizli Sovyet arşivlerine dayanarak yazdığı The Unknown Lenin (Bilinmeyen Lenin) adlı kitabında, Lenin'in Bolşeviklere verdiği sayısız cinayet, katliam, işkence emirlerini ortaya çıkarmakta ve sonuçta şu yorumu yapmaktadır: “Mevcut delillerle Lenin'in idealist değil, ancak gerçek ya da hayali olsun sorunları çözmenin en iyi yolunun, onlara sebep olan insanları öldürmek olduğuna inanan bir toplu katliamcı olduğunu reddetmek imkânsız hale gelmektedir. 20. yüzyılda on milyonlarca hayatın yok olmasına neden olan politik ve sosyal imha uygulamasını ilk olarak meydana getiren / başlatan Lenin'in ta kendisidir.”

Robert Koçaryan: Yaptığı terör faaliyetlerinin oranı nispetinde terfi eden Taşnaksutyun örgütü liderlerindedir. Koçaryan, Hocalı Soykırımının bir numaralı failerindedir. Koçaryan, 20 Mart 1996'da Ermenistan Başbakanı olmuştur. (bkz: Hocalı Soykırımı)

Ruhum Kıyama Kalktı: Emrullah Özdemir tarafından kaleme alınmış tarihi bir romandır. Romanda Ahmet Ziya'nın gözünden; önceleri Ermeni çetelerinin yaptıkları baskınlarla karşı karşıya kalan yöre halkının, Rus işgali ile birlikte kendilerini acımasız bir kıyımın içinde bulmalarını, Bolşevik isyanının başlamasıyla birlikte bölgeyi terk eden Rus birliklerinin ardından, Ermeni komitçileri tarafından insanlık dışı işkenceleri, tecavüzleri, cinayetleri, toplu katliamları ve tam manasıyla sistematik bir biçimde yapılan soykırımı anlatmaktadır.

Rumeli'den Türk Göçleri: 1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında göçe maruz bırakılan milyonlarca Türk açlık, salgın hastalık ve göç yollarında Hristiyan çetelerce yapılan saldırılar sonucunda ölmüştür. Göç yollarında öldürülen Balkan Türklerinden yapılmış ceset dağlarını fotoğraflayan pek çok yabancı gazeteci bulunmaktadır.

Rus Devlet Arşivlerinden 150 Belgede Ermeni Meselesi: İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve Devrimleri Enstitüsü Araştırma Uzmanı Mehmet Perinçek tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Mehmet Perinçek, Ermenilerin Türklere yaptığı mezalimi Rus arşivlerinden bulduğu 150 orijinal belgeyle gözler önüne sermiştir. Mehmet Perinçek'in Çarlık generallerinin çok gizli raporlarını, Ermeni yetkililerin yazışmalarını, Sovyet Politbürosu'nun tutanaklarını tarayarak bulduğu belgeler, sadece ülkemizde değil, başta Rusya ve İran olmak üzere bütün dünyada büyük yankı uyandırmıştır.

Rus Kaynaklarında Ermeni Sorunu: Eray Bayramol tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Kitap Ermenileri tehcire götüren yolda Rusya'nın, kendi hedefine uygun olarak Anadolu'daki Ermeniler üzerinde yürüttüğü politikaları Rus kaynaklarına dayandırarak ortaya koymaktadır.

S

Sakız Adası Katliamı: 1821 yılının Mart ayında, Yunanlar tarafından Sakız Adası'na bir saldırı düzenlenmiş ve adadaki bütün Türkler vahşice katledilmiştir.

Sarı Gelin Belgeseli: Ermeni Meselesi konusunda Cumhuriyet tarihinin en kapsamlı belgesel dizisidir. İlk kez ulaşılan bilgi ve belgeler, çeşitli ülkelerde ilk kez girilen mekanlar, ilk kez yayınlanacak görüşlerden oluşan belgesel, Ermenilerce ileri sürülen başta soykırım olmak üzere birçok iddiayı belge ve tanıklarıyla çürütmektedir. Belgesel dört yıllık uzun bir çalışmanın sonucudur.

Sarıkamış Katliamı: Mart 1919'da Kars Sarıkamış'ta Ermeniler tarafından yapılan katliamdır. Katliamda bir köy halisi tamamen yok edilmiştir.

Sataka Katliamı: Haziran 1916'da Van Sataka'da Ermeniler tarafından yapılan katliamdır. Katliamda 1.150 kişi hayatını kaybetmiştir.

Serez Katliamı: 1912-1913 yılları arasında Bulgaristan'da Bulgarlar tarafından Türklere yapılan katliamdır. Serez'de Bulgarlar tarafından 10 bin Türk vahşice katledilmiştir.

Serj Sarkisyan: Bugünkü Ermenistan cumhurbaşkanıdır. Karabağ'da Ermeni birliklerine kumandanlık yapmıştır. Sarkisyan'ın Hocalı katliamına bilfiil katıldığı bilinmektedir. Hocalı'da yaptıkları işkenceleri savunan beyanları mevcuttur. Uluslararası hukuka göre, tutuklanması ve yargılanması gereken bir canidir.

Seyfet Dede: Ahıska sürgününün canlı tanıklarındandır. Sürgünde Seyfet Dede ailesiyle bir köye, evli ablası başka köye düşmüştür. Ablasının yakındaki köye sürüldüğünden Seyfet Dede'nin haberi olmaz. 1957'de Stalin ölünce, Ahıskalılara başka yerlere gitmelerine izin verilinceye kadar ablasından haber alamaz. Ablasının izini bulduğunda da sürgün sırasında, eşyalarını almaya bile fırsat bulamayan ablasının, bozkır ayazında çocukları donmasın diye elinde olan tek yorganı çocuklarının üstüne örttüğünü ve evlatlarının başucunda soğuktan donarak öldüğünü öğrenir.

Sinan Oğan: Bir dönem Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Iğdır Milletvekilliği de yapmıştır. Bir soykırım kurbanının torunudur. Katıldığı bir panelde dedesinin Ermeniler tarafından yakılarak öldürüldüğünü anlatmıştır. Oğan panelde "Dedemi, Ermeniler bütün köylülerin önünde diri diri yakmışlar. Hikâyesi de çok ilginçtir. Nenam, oğlu eve gelmeyince dedeme 'git bul' diyor. Dedem oğlunu kurtarmak için gidiyor, oğlunu kurtarmak için kendisini feda etmiş. Ermeniler, dedemi diri diri yakmışlar." ifadelerini kullanmıştır.

Sinde Katliamı: 12 Temmuz 1958'de Kıbrıs'ta işlerine gitmek üzere 4 araçlık bir konvoyla köylerinden ayrılan Türklerin yolunun Rumlar tarafından kesildiği olaydır. Rumlar ateş ederek 5 Türk'ü şehit etmişlerdir.

Soğuk Depo: Çinlilerin uyguladığı bir işkence türüdür Mahkûmları ağır şekilde döverek yarı ölü hale getirdikten sonra kara gömüp öldürmenin adıdır.

Solhan Katliamı: 20 Ekim 1992 tarihinde Bingöl'ün Solhan ilçesine bağlı Hazarşah köyü yakınlarında, bir otobüs PKK'lılar tarafından durdurulmuş ve 19 yolcu kurşuna dizilerek öldürülmüştür.

Solingen Faciası: 29 Mayıs 1993 tarihinde Almanya'nın Solingen şehrinde yaşayan Genç ailesinin evinin Neo-Naziler tarafından kundaklanması sonucu aileden beş kişinin yaşamını yitirmesiyle sonuçlanan olaydır. Olayın meydana geldiği alan müze hâline getirilmiştir.

Son Yaz Balkanlar: Adam Film tarafından çekilen, 2012 yapımı bir dizidir. Dizide Balkan Savaşları sürecinde bölgedeki Türklerin yaşadıkları anlatılmaktadır.

Sonsuz Koridor: Avrupa Azerbaycan Topluluğu'nun destekleriyle "Hocalı İçin Adalet" kapsamında çekilen bir belgeseldir. Belgesel 2015'de gösterime başlamıştır. Belgesel Jeremy Irons tarafından seslendirilmiştir.

Soykırım: Bir insan topluluğunu ulusal, dinsel vb sebeplerle yok etme, jenosit, gnosit, pogrom.

Sözde Ermeni Soykırım Projesi: Doç. Dr. Birsen Karaca tarafından tamamen bilgi ve belgeler ışığında kaleme alınmış bir kitaptır. Birsen Karaca bu kitabında Sözde Ermeni Soykırımı Projesi'nin gerçeklerini su yüzüne çıkarmakta, sözde soykırımı anlatan filmleri de irdelemektedir.

Srebrenitsa Katliamı: 1991-1995 Yugoslavya İç Savaşı'nda Sırp Cumhuriyet Ordusu'nun Srebenitsa'ya karşı giriştiği Krivaya 95 Harekâtı sırasında Temmuz 1995'te yaşanan en az 8.372 Boşnak'ın Bosna Hersek'in Srebrenitsa kentinde General Ratko Mladaviç komutasındaki Bosna Sırp Ordusu tarafından öldürüldüğü olaydır. Katliamda öldürülen insanların bir bölümünün de Türk soylu olduğu bilinmektedir.

Stepan Şaumyan: Ermeni asıllı Rus komünistlerindendir. 1917 Ekim Devrimi sırasında Kafkaslarda önde gelen Bolşevik önderlerdendir. Ermenilerin Azerbaycan'da yaptıkları katliamların en büyük destekçisi ve organizatörüdür.

Stephane Lauzanne: Balkan Harbi'ni yakından izleyen bir Fransız gazeteci olan Stephane Lauzanne, bu göçmen kabilelerini şöyle anlatmaktadır: "İlk kafiyle İstanbul'un 20 km ötesinde rastladım. Ondan sonra ardı arkası kesilmedi. Bazı fakirler, ihtiyarlar, kadınlar, çocuklar ufuktan bize doğru, kendilerini kovalayan görünmeyen güçten korkarak, suskun ve telaşlı kaçıyor, kaçıyorlardı... Hepsinin yüzünde korku izleri, hepsinin hallerinde şaşkınlık vardı. Köyler hemen hemen boştu."

Strumica Katliamı: Kasım 1912'de Makedonya'nın Strumica kentinde Bulgarlar tarafından Türklere yapılan katliamdır. Katliamda 30 masum Türk vahşice katledilmiştir.

Subatan Toplu Mezarları: Toplu mezarlar Kars Subatan'da bulunmaktadır. Toplu mezarlar 1915-1918 yılları arasında Doğu Anadolu'da yaşanan Ermeni mezalimini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan kazılar sonucunda bulunmuştur. Subatan'da bulunan üç ayrı mezar yerinden Köseoğulları mahallesindeki saman damında 180'in üzerinde, Tıptıp sokağında 257'nin üzerinde çocuk ve Köy Camii'nin güneyindeki merekte 350'nin üzerinde şehidin gömülü olduğu arşiv belgeleri ve tanık ifadeleriyle belirlenmiştir.

Sulduz Katliamı: 1979 yılında Güney Azerbaycan'da bulunan Sulduz şehri Kürtleştirmek için Kürtler tarafından Azerbaycan Türklerine yapılan katliamdır. Katliamda iki bin Türk vahşice öldürülmüştür.

Susa katliamı: PKK terör örgütünün 26 Haziran 1992'de Silvan'ın Yolaç (Susa) köyünde bir camide namaz kılan 10 kişiyi kurşuna dizerek öldürdüğü katliamdır.

Suya Doyurma: Çinlilerin uyguladığı bir işkence türüdür. Bazı arazi sahiplerini çuvallara sokup, nehirlere atıp, boğularak ölmelerini sağlamak suretiyle yapılan bir işkence türüdür.

Sündüs Katliamı: Van'ın Bahçesaray ilçesinde 1993 yılında terör örgütü PKK tarafından gerçekleştirilmiş bir katliamdır. Bu katliamda 14'ü çocuk olmak üzere 24 vatandaşımız öldürülmüştür.

Sürgün: Ceza olarak belli bir yerin dışında veya belli bir yerde oturtulan kimse, sürülme işi, nefiy, bir kimsenin sürüldüğü yer.

Sürgünden Soykırma Ermeni İddiaları: Türk Tarih Kurumu eski başkanlarından Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu kitapta, arşiv belgelerine ve objektiflik ilkesine sadık kalarak, kısa ama öz bir biçimde, Ermenilerin Birinci Dünya Savaşı sırasındaki durumunu ele almaktadır.

Ş

Şamahı Katliamı: 1918 yılında Ruslar tarafından desteklenen Ermenilerin Azerbaycan'ın Şamahı şehrinde 5 bin Türk'ü muhtelif camilerde toplayıp diri diri yaktıkları olaydır.

Şefika Ortaylı: Ünlü tarih profesörü İlber Ortaylı'nın annesidir. Şefika Ortaylı, Nazi kamplarında sağ kalabilen Türkler arasında yer almıştır. Ortaylı verdiği bir röportajda şunları anlatmıştır. "1918'de Kırım'da Kemençi köyünde doğdum. İç savaş başlamıştı, Kızıklar geliyor denilirdi o zamanlar. Bir gece babamı alıp götürdüler, babam 4 ay Simferepol'da hapiste kaldı. 1941'de savaş başladı. Ruslar Almanlara işbirliği yaptılar diye Kırımlıların sürmeye başlamış, biz o sürgünden evvel trene binmeyi başardık. Bizi önce Polonya'ya Nazilerin gönderme kampı dedikleri yere daha sonraları da trenlerle Avusturya'nın Graz kentine götürdüler. Ruslar yaklaşınca o kamptan

bizi çıkardılar. Önce Innsbruck diye bir yere geldik. Sonra Landeck'e. Landeck eskiden Hitler Yurgen kampıymış. Alwerşivende'de İlber'in babası Kemal ile tanıştım. Kemal yol yapımında çalışıyordu. Alwerşivende'de iki sene kaldık. 48'de buraya geldik. İlber bir yaşındaydı.”

Şükruallah Yusufullah: Stalin döneminde halk düşmanı yaftası ile çalışma kamplarına sürgüne gönderilen, yaşadıklarını ve Özbek halkının uğradığı katliamları, işkenceleri anlattığı Kefensiz Kömülganlar (Kefensiz Gömülenler) adlı romanın Özbek yazardır.

Şüregel Katliamı: 1920 yılında Kars'ın Şüregel kazasında Ermeniler tarafından Türklere yapılan katliamdır. Katliamda kadın çocuk demeden 1350 kişi vahşice öldürülmüştür.

T

Talkan Katliamı: 8. yüzyılda Türkleri Müslümanlaştırmak amacıyla Araplar tarafından yapılmıştır. Katliam, barbarlığı ile meşhur Kubeyte Bin Müslim'in orduları tarafından yapılmıştır. Katliamda 40 bin Türk hayatını kaybetmiştir.

Tandır Damı Katliamı: 1915 yılında Iğdır'da Ermeniler tarafından Türklere yapılan katliamdır. Bulgular ve görgü tanığı ifadelerine göre; Ermeni çetecilerinin; Tandır Damı Katliâmı'nda Oba köyünden zorla topladıkları silahsız sivil insanların birçoğuna işkence yaptığı, hepsini yüzükoyun yere yatırarak odaya kilitledikleri, üzerlerine ateş açtıkları ve daha sonra bacadan gazyağı dökerek tandır damını ateşe verdikleri, ahşap direğin yanmasıyla da toprak damın çöktüğü anlaşılmaktadır. Katliamda 90 kişi hayatını kaybetmiştir.

Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi: Yakın tarihte yaşamış önemli bir bilim ve siyaset adamı olan Esat Uras tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Uras, birçok Ermenice, Fransızca ve İngilizce kaynak ve belge ışığında kaleme aldığı eserinde Ermeni meselesini, tehcirini tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir.

Tarlaya Bakmak: Çinlilerin uyguladığı bir işkence türüdür. Toprak sahibi Müslüman Türkleri, kendi tarlasındaki bir ağaca baş aşağı asmak suretiyle öldürmektir. Bu öldürüş usulüne, “Zamanında doyamadığı topraklara, baka baka ölsün.” anlamında bu isim verilmiştir. Asılan kişi nefesinin kesileceği anda yere indirilir, ayıtlılır ve gözünü açtıktan sonra, “Çabuk öldüğün takdirde toprağına kâfi derecede bakamazsın. Doya doya bakarak öl.” denir ve ipi çekilerek işkenceye devam edilir.

Taşkent Katliamı: Kıbrıs Harekâtı sırasında ikinci harekâtın başlatıldığı 14 Ağustos 1974'te Taşkent (Tohni) köyünün erkeklerinin topluca öldürüldüğü katliamdır. Rumlar 14 Ağustos 1974'te Taşkent köyünde 89 Kıbrıslı Türk'ü evlerinden topladıktan sonra vahşice öldürmüş ve inşaat araçları ile açtıkları çukurlara toplu olarak gömmüştür.

Taşnak Partisi'nin Yapacağı Bir Şey Yok: Ermeni terör örgütü Taşnatsutyun (Taşnak) Partisi'nin kurucularından Ohannes Kaçaznuni'nin 1921 yılında Taşnak Partisi, Bükreş'te neler yaptık, nerede hata yapıldı, ne yapmalıydık konularının konuşulduğu bir konferansta sunduğu rapordur. Rapor bugün Ermenistan'da yasaktır. Türk araştırmacı Mehmet Perinçek'in Rus arşivlerinde bulduğu rapor, Türkiye'de Kaynak Yayınları tarafından kitap olarak basılmıştır. Raporda Kaçaznuni şu ifadeleri kullanmıştır: "Gerçekleri göremedik, olayların sebebi biziz. Türklerin Milli Mücadele'si haklıydı. Barışı reddetmemiz ve silahlanmamız büyük bir hataydı. Türklere karşı ayaklandık ve savaştık. Sevr Antlaşması gözümüzü kör etmişti. İsyanımızın temelinde İtilaf devletlerinin bize vaat ettiği büyük Ermenistan hayali vardı. 1915 yaz ve sonbahar döneminde Türkiye Ermenileri zorunlu bir tehcire tabi tutuldu. Türkler ne yaptıklarını biliyorlardı ve bugün pişmanlık duymalarını gerektirecek bir husus bulunmamaktadır."

Taşnak-Sutyun Komitesi: 1890'da Tiflis'te kurulan bir terör örgütüdür. Taşnak komitesinin amacı, ayaklanarak Doğu Anadolu ve Çukurova bölgesinde bir Ermeni devleti kurmaktır.

Tatvan Katliamı: Mayıs 1916'da Van Tatvan'da Ermenilerin yaptığı katliamdır. Katliamda 1600 kişi hayatını kaybetmiştir.

Tenzile İbrahimova: 18 Mayıs 1944 Kırım Tatar sürgününü yaşayan, cephede eşini kaybeden bir Tatar Türk'üdür. 1966 yılında katıldığı bir Parti Kongresinde sürgüne şöyle tanıklık etmiştir. "18 Mayıs gecesi NKVD'li yetkililer üç çocuğumla beni uykumuzdan saat 3 sularında kaldırdılar. Evi boşaltmamız için 5 dakika verdiler. Vahşice davranıyorlardı. Yanımıza yiyecek dahi aldırmadılar. Gün boyu yemek yemeyen çocuklarım açlıktan ağlaşıyorlardı. Köyü tamamen boşalttılar. Ben evde çocuklarımla yalnızdım. Çünkü eşim cephede Nazilere karşı savaşırken yaşamını yitirmişti." Tenzile İbrahimova yolculuğu ise şöyle anlatıyor: "Semarkant bölgesindeki Zerabulak istasyonunda biten yolculuk 24 gün sürdü. Bölge halkından kolhoz için toplanmış kağrı arabalarını tamir etmeye zorlandık, aç çalıştırıldık. Açlıktan birçok insanın bacaklarında tabak hastalığı çıktı. Aynı çalışma kampında bizim köyden benimle birlikte 30 aile vardı. Her beş aileden ikisi açlık ve hastalıktan öldü." Tenzile İbrahimova gibi eşini cephede kaybeden ve sürgün edilen diğer bir Tatar kadını yolculuğu şöyle dile getiriyordu: "Vagonlar tıka basa doluydu. Açlık ve havasızlıktan insanlar sinekler gibi ölüyordu. Yolculuk boyunca ne bir yudum su, ne bir lokma ekmek verdiler. Geçtiğimiz ve durduğumuz her tren istasyonunda, vatan hainlerini taşıyoruz diye bölge halkını bize karşı kıskırttılar. Hemen her yerde vagonlarımız taş yağmuruna tutuldu. Vagonlarda ölenleri dini inançlarımıza göre gömdürmediler. Sadece, vagon kapılarını açtılar ve ölüleri demiryolu kenarına attılar. Vagon kapıları sadece ölüleri atıldığı sırada açılıyordu. Kapılar yaşayanlara ise ancak Kazakistan steplerinde açıldı."

Tepeköy Katliamı: 17 Şubat 1918 tarihinde Ermenilerin Erzurum Tepeköy’de yaptıkları katliamdır. Tepeköy’de öldürülen Türklerin cesetleri 2010 yılında Atatürk Üniversitesi'nin yaptığı kazılarda bulunmuş ve sayıları 150 olarak tespit edilmiştir.

Tercan Katliamı: Mayıs 1918’de Erzincan Tercan’da Ermenilerin yaptığı katliamdır. 580 kişi vahşice katledilmiştir.

Thomas Gordon: History of The Greek Revolution adlı kitabın yazarı ve tarihçidir. Yazar kitabında Mora Yarımadası’nda Müslüman-Türk nüfusa yapılan katliamlara yer vermektedir. Kitapta 1820 Mora İsyanı sırasında, isyancıların parolasının: “Hiçbir Türk kalmayacak, ne Mora’da, ne de dünyada.” olduğu yer almaktadır. Kitapta Mora'nın Müslüman nüfusunun 25 bin kişi olarak hesaplandığı, ayaklanmanın patlak vermesinden sonraki üç hafta içinde, kentlere kaçabilenler dışında Mora’da bir tek Müslüman bırakılmadığı yazmaktadır.

Tortum Katliamı: 1920 yılında Erzurum Tortum’da Ermeniler tarafından yapılan katliamdır. 64 köyde katliam yapılmış 3 bin 700 kişi vahşice öldürülmüştür.

Törekul Aytmatov: Cengiz Aytmatov’un babasıdır. Çon-Taş katliamında, Cengiz Aytmatov henüz bir yaşında iken, Ruslar tarafından evinden götürülüp suçsuz ve nedensiz yere kurşuna dizilmiştir.

Trabzon Katliamı: Mayıs 1916’da Trabzon’da Ermeni ve Rumların Türklere yaptıkları katliamlardır. Katliamda 2 bin kişi hayatını kaybetmiştir.

Tripoliçe Katliamı: Yunan bağımsızlık savaşı sırasında yapılan Tripoliçe kuşatması esnasında Türklerin ve Yahudilerin katledilmesi olayıdır. Katliamda 35.000 insan hayatını kaybetmiştir.

Tripolitza Katliamı: Mora’da Yunanlılar tarafından Türklere yapılmış bir katliamdır. Binlerce insan vahşice katledilmiştir. Kolokotrones’in anlatımına göre: “Yukarı hisar kapısından başlayarak atımın ayağı hiç yere değmedi. İlerlediğim zafer kutlama töreni yolu cesetlerden bir örtüyle döşenmişti.” ifadeleri katliamın boyutlarını, yapanların sözünden gözler önüne seren en özet Tripolitza katliamı itirafıdır...

Troçki: 1912 yılında Kievskaya Mysl isimli bir gazete için muhabirlik yapan bir gazetecidir. Balkan Savaşları sırasında Müslüman-Türk katliamına şahit olmuş ve bu vahşeti yazlarına yansıtmıştır. Troçki'nin bir çalışmasında, bir Sırp askerinin şu sözleri dikkat çeker: “Çok sayıda Arnavut öldürdüm, ancak üzerlerinde değerli bir şey bulamadım. Fakat bir genç Türk kadını kestiğimde üzerinden 10 altın lira çıktı.”

Tuzhurmatu Katliamı: 23 Ocak 2013 tarihinde Irak'ta Selahaddin vilayetinin Tuzhurmatu ilçesine bağlı Biravcılı köyünü basan IŞİD militanlarının 3'ü kadın 23 Türkmen'i öldürdüğü olaydır.

Türk Esirleri Nargin Adasında: Sarıkamış Harekatı'nda Ruslara esir düşen Türk askerlerinin tutulduğu Nargin Adasında yaşanan vahşeti anlatan Azerbaycan yapımı bir belgeseldir. (bkz: Nargin Adası)

Türk Mukavemet Teşkilatı: Kıbrıs'ta 1 Ağustos 1958'de Kıbrıs Türklerine apaçık bir soykırıma girişen Rum terör örgütü EOKA'ya karşı mücadele etmek için kurulan silahlı bir örgüttür. Teşkilat 1 Ağustos 1976 tarihinde Kıbrıs Türk Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı'na dönüştürülmüştür. Üyelerine "mücahit" denmekte olan teşkilatta Kıbrıs Harekatı'nın başladığı 20 Temmuz 1974 tarihinde 17.151 mücahit bulunuyordu. Türk Mukavemet Teşkilatı'nın hiçbir zaman EOKA gibi hain emelleri olmamıştır. Teşkilatın tek amacı Türk katliamlarının önüne geçmek ve Kıbrıs Türklerinin haklarını ve yaşamlarını korumaktır. (bkz: EOKA)

Türkistan Geceleri: Necip El-Kiyani tarafından kaleme alınmış tarihi bir romandır. Kitapta 1931-1951 yılları arasında, Türkistan'da başlayan ve dinmeyen bir direnişin tarih sayfalarında saklanan öyküsü anlatılmaktadır. Kitapta Rusların ve Çinlilerin Doğu Türkistan'ı hem kültürel hem de fiilen kuşatması anlatılmaktadır.

Türkistan'da Öldürülen Türk Şairleri: Baymirza Hayit tarafından yazılmış bir kitaptır. Kitap SSCB tarafından öldürülen Türk şairlerin hikâyelerini içermektedir.

U

Urmiye Soykırımı: 1918 yılında Ermeniler ve işbirlikçileri tarafından Güney Azerbaycan'da 160 bin Türk'ün katledildiği olaydır.

Urumçi Katliamı: 5 Temmuz 2009 tarihinde Doğu Türkistan'da Çin'in Uygur Türklerine yaptığı katliamdır. 197 Uygur Türk'ü şehit edilmiş 2 bin Uygur Türk'ü de yaralanmıştır.

5 Temmuz Urumçi Olayı ve Doğu Türkistan: Erkin Emet tarafından kaleme alınmış bir kitaptır. Kitapta Doğu Türkistan'da 1949 yılında meydana gelen son Çin işgali ile başlayan ve günümüzde hâlâ bütün şiddetle devam eden Çin zulmü ve Türk soykırımı derli toplu bir şekilde ele alınmıştır.

Uygur Katliamı: Doğu Türkistan, 1949 yılından bu yana Çin Halk Cumhuriyeti'nin siyasi ve iktisadi kontrolü altındadır. 1949-1952 yılları arasında 2 milyon 800 bin; 1952-1957 arasında 3 milyon 509 bin; 1958-1960 yılları arasında 6 milyon 700 bin; 1961-1965 yılları arasında 13 milyon 300 bin kişi ya Çin ordusu tarafından katledilmiş ya da rejimin doğurduğu kıtlık sonucunda ölmüştür. Günümüzde de bu soykırım hâlâ devam etmektedir.

Ü

Üç Şehitler Katliamı: Rumların 1958 yılının Temmuz ayında Kıbrıs'ta Goşi diye bilinen köyün sakinlerinden üç genci vurarak şehit ettikleri katliamdır.

Ürkün İsyanı: 1916 İsyanı Kırgız tarihinin en büyük trajedilerinden biridir. Bu olay Kırgızistan'da Ürkün olarak bilinir. Rus İmparatorluğu Kırgızistan'da koloni politikası uygulamıştır. En iyi yerler Ruslara verilmiş yerli halk kendi toprağından edilerek kırsal alanlara göç ettirilmiştir. Ayaklanmanın temel nedeni ise I. Dünya Savaşında Çarlığın Rusya'nın geri hizmetlerinde çalışmak üzere Türkistanlıları çağırması olmuştur. Ayaklanma 4 Temmuz 1916'da Hocent'te başlamış, daha sonra Türkistan'ın diğer kısımlarına yayılmıştır. Kırgız Türkleri Rus askerleri ve Rus yerleşimciler tarafından öldürülmüştür. Kırgız Türkleri için, bir nevi soykırımla sonuçlanan bu ayaklanmada ölen Kırgız Türklerinin sayısı bir netlik kazanmamış olmasına rağmen, bu konuda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu sayı bazı araştırmalara göre 300 bin, bazılarına göre 100 bin, kimilerine göre ise 274 bin kişiyi bulmuştur.

V

Van Katliamı: 1915 yılında Ermenilerin Van'da yaptıkları katliamdır. Van'ın çeşitli bölgelerinde yapılan katliamlarda 5200 kişi öldürülmüştür.

Van Katliamı: Mayıs 1915'te Ermeni çetelerinin yaptığı bir başka katliamdır. Katliamda 20 bin Türk hayatını kaybetmiştir.

Vladivostok Toplu Mezarları: Rusya'nın Japonya sınırındaki Vladivostok bölgesinde bulunan toplu mezarlardır. Mezarlar bölgede yapılan inşaat çalışmaları sonucunda bulunmuştur. Uzmanlar toplu mezarların SSCB Başkanı Josef Stalin dönemine ait olduğunu kaydetmektedirler. Dönemin koşulları ve SSCB'nin Türklere sistemli olarak uyguladıkları soykırım düşünülürse mezarlarda yatan insanların bir kısmının belki de hepsinin Türk olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Vodina Katliamı: 1914 yılında Yunanistan Vodina ve civar bölgesinde demir sopalarla dövülmek suretiyle 300 Türk Yunanlılar tarafından vahşice katledilmiştir.

Y

Yalova Katliamı: Mayıs 1921'de Yunanlılar, yerli Rumlar ve Ermeniler tarafından Yalova bölgesinde, Müslümanlara uygulanan mezalimdir. Bölgedeki Müslüman Türk köylerinin neredeyse tamamı yakılmış, binlerce insan öldürülmüş ve mülteci durumuna düşürülmüştür.

Yengice Katliamı: 10 Mart 2006 tarihinde Irak'ın Tuzhurmatu ilçesine bağlı nüfusu yüzde yüz Türk olan Yengice köyünde yapılan katliamdır. Katliamda köy halkına çeşitli işkenceler yapılmış, evler yakılmış yüzlerce insan şehit edilmiştir.

Yeni Ermeni Direnişi Örgütü: 1977 yılından kurulan bir Ermeni terör örgütüdür. Taşnak Partisi ideolojisinin uzantısı olan örgütlerden biridir. 1977 yılında Belçika, Fransa, İsviçre İtalya ve Türkiye'ye karşı düzenlenen çok sayıda silahlı saldırı organizasyonunun altında Yeni Ermeni Direnişi Örgütü'nün imzası bulunmaktadır. Örgütün faaliyetleri hakkında çok az bilgi

mevcuttur. Ancak doğrudan ASALA ile organize çalıştıkları bilinmektedir. Örgüt üyeleri genelde Ermeni kiralık katillerden oluşmaktadır. Örgüt çoğunlukla Türk hedeflerine yönelmiş, Türkler ve Türkiye dışında İngiltere, İsrail ve SSCB'ye de eylem düzenlemiştir. (bkz: ASALA)

Yeşilyayla Katliamı: 1918 Mart ayında Erzurum'un Yeşilyayla köyünde Ermeniler tarafından Türklere yapılan katliamdır. Yaşlı erkek, kadın ve çocuklar bir mereğe (samanlık) doldurulmuş ve üzerlerine önce ateş açılıp sonra yakılarak öldürülmüştür. Toplu mezardan 100'e yakın iskelet çıkarılmıştır.

Z

Zağra Müftüsünün Hatıraları: Hüseyin Raci Efendi'nin "93 Harbi" diye anılan 1877-1878 Moskof Harbi'nde Rumeli'deki Türk ve Müslümanların başına gelen felaketleri, Rusların ve Bulgarların yaptığı katliamları anlattığı kitabıdır.

Zaruşat Katliamı: Mart 1920'de Kars Zaruşat'ta Ermeniler tarafından Türklere yapılan katliamdır. Katliamda 400 kişi hayatını kaybetmiştir.

Zeytun İsyanı: İngiltere, Rusya, Fransa, İtalya, Almanya ve Avusturya tarafından kışkırtılan, Maraş Zeytun'da (Süleymanlı) yaşayan Ermenilerin, 2 Ekim 1895 tarihinde Zeytun Kaymakamının evini kurşunlayarak başlattıkları isyandır. 15 Ekim günü Zeytun kışlasını işgal eden Ermeniler, esir aldıkları 600'den fazla Türk askerini katletmiş, bazı askerlerin ayak derilerini yüzmüş ve kışlayı yakmışlardır. Sivil halkı katletmekten de geri durmayan Ermeniler, yüzlerce Türk'ü vahşice katletmişlerdir.

Ziyahlar Katliamı: 1936-1937 yılları arasında SSCB tarafından Kazakistan'da yapılan siyasi bir katliamdır. Katliamda Kazak aydınlarının % 80'i kurşuna dizilmiş, geri kalan kısmı ise Sibiry'a sürgüne gönderilmiştir.

Zori Balayan: Ermeni bir doktordur. Hocalı Katliamı sırasında, pencereye çivilenmiş 13 yaşında bir Türk çocuğunun canlı iken derisini yüzen, kaç dakikada öleceklerine dair zaman tutan ve bunu çok hoşuna gittiği için üç Türk çocuğuna daha uygulayan bir cani ve vahşidir. Yaptıklarını "Ruhun Canlanması" adlı bir kitapta övünerek anlatmıştır.

Not: Bu kaynakça, Türk sürgün ve soykırımlarını anlatan eserlerden yapılmış bir özetdir. Türklerin uğradığı sürgün, işkence, katliam ve soykırımların anlatıldığı çalışmaların tamamına yakınına içeren bir kaynakça için bkz: Salim Durukoğlu – Betül Özdemir, Türklerin Maruz Kaldığı İşkence, Sürgün, Katliam ve Soykırım Kaynakçası, Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi, Yıl 6, Sayı 32, Mart – Nisan 2015, s. 211-226.

KAYNAKÇA

- Abdullah YAMAN, **Ermeni Meselesi ve Türkiye**, Otağ Yayınları, Temmuz 1973.
- Ahmet BURAN, **Kurşunlanan Türkoloji**, Akçağ Yayınları, Ankara 2010.
- Aleksander SOLJENİTSİN, **Gulag Takım Adaları**, Cilt 1-2, Çev: Selim Taygan, Nebioğlu Yayınevi, Yayın Yeri Yok, 1974.
- Cemal ANADOL, **Tarihe Hükmeden Millet Türkler**, Bilge Karınca Yayınları, İstanbul 2010.
- Gunter Lewy, **1915 Osmanlı Ermenilerine Ne Oldu? Çarpıtılan Değiştirilen Tarih**, Çev: Ceren Elitez, Timaş Yayınları, İstanbul 2011.
- Harry Scott GIBBONS, **Kıbrıs'ta Soykırım**, Yayına Hazırlayan Erol Fehim, Near East Publishing, Lefkoşa 2003.
- Hülya ARGUNŞAH, **Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 1-2-3-4 Cilt**, Dergâh Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul Ocak 1999.
- Hülya ARGUNŞAH, **Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Makaleler 1-2-3-4 Cilt**, Dergâh Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul Ocak 1999.
- Hüseyin Râci Efendi, **Zağra Müftüsünün Hatıraları / Tarihçe-i Vak'a-i Zağra**, Baskıya Hazırlayan: Ertuğrul Düzdağ, Tercüman 1001 Temel Eser.
- İbrahim ŞAHİN, **Cengiz Dağcı'nın Hayatı ve Eserleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996.
- İsa KOCAKAPLAN, **Cengiz Dağcı'nın Dört Romanı**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1999.
- İsa Yusuf ALPTEKİN, **Doğu Türkistan Davası**, Seha Neşriyat, İstanbul 1992.
- Justin MCCARTHY, **Ölüm ve Sürgün**, Çev: Prof. Dr. Bilge Umar, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1995. (Kitabın İngilizce orijinali için bkz: Justin McCarthy (1995), *Death and Exile: The Ethnic Cleansing of Ottoman Muslims, 1821-1922*, Darwin Press, ISBN 9780878500949)
- Kadir MISİROĞLU, **Moskof Mezalimi**, Cilt I-II, Sebil Yayınevi, İstanbul 1974.
- Kadir MISİROĞLU, **Türkün Siyah Kitabı Yunan Mezalimi**, Sebil Yayınevi, İstanbul 1972.
- Mehmet Arif Bey, **93 Moskof Harbi ve Başımıza Gelenler**, Sadeleştiren: Nihad Yazar, Anadolu Neşriyat Yurdu, İstanbul 1974.
- Pierre LOTİ, **Can Çekişen Türkiye 1914**, Haz: Fikret Şahoğlu, Tercüman 1001 Temel Eser, Yayın yeri ve tarihi yok.
- Salim DURUKOĞLU, **Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Türklük Bilinci**, Sonçağ Yayınları, Ankara 2014.
- Şükrullah YUSUFUĞLU, **Kefensiz Gömülenler**, İnceleme - Aktarma: Şuayip Karakaş, Berikan Yayınları, Ankara 2009.
- Yaşar AKSAN, **Tek Suçları Türk Olmaktı**, Cilt 1-2, Kum Saati Yayınları, İstanbul 2011.
- Yavuz BAHADİROĞLU, **Kırım Kan Ağlıyor**, Yeni Asya Yayınları, İstanbul 1976.
- <http://tr.wikipedia.org>
- <http://sahipkiran.org>